

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут біоресурсів і природокористування
Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення АПБ

ЛИТВІНЧУК Олеся Василівна

**Організація і методика обліку, аналізу і аудиту
фінансових інвестицій / Organization and
methodology of accounting, analysis and audit of
financial investments**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Облік і правове забезпечення
агропромислового бізнесу

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ОПЗ-21
О. В. Литвінчук

Науковий керівник
к.е.н., доцент,
О. В. Ярощук

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

“ _____ ” _____ 2020 р.

Завідувач кафедри
_____ **Р. Ф. Бруханський**

ТЕРНОПІЛЬ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ	7
1.1. Економічна сутність та зміст фінансових інвестицій.....	7
1.2. Класифікація фінансових інвестицій	14
1.3. Методи та джерела фінансування інвестицій.....	20
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ	29
2.1. Методичні та організаційні основи побудови обліку фінансових потоків, як джерела інвестицій	29
2.2. Облікове забезпечення поточних фінансових інвестицій.....	38
2.3. Облікове забезпечення довгострокових фінансових інвестицій.....	44
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ І АУДИТ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ	56
3.1. Методичне забезпечення аналізу та оцінки ефективності інвестиційних проєктів	56
3.2. Оцінка інвестиційної діяльності	68
3.3. Процедури організації та методики аудиту оцінки ефективності фінансових інвестицій	77
Висновки до розділу 3.....	85
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ВСТУП

Сучасний стан та розвиток національної економіки України вимагає значних фінансових інвестицій на урядовому, регіональному рівнях, й на рівні окремих підприємств. В умовах жорсткої конкурентної боротьби, фізичного та морального зносу основних засобів, особливого значення для підприємств, набувають фінансові інвестиції та їх ефективність. Для будь-якого інвестиційного проєкту ключовим моментом є передінвестиційна підготовка, в якій основною ланкою служать дані бухгалтерського обліку та економічного аналізу.

Від ефективності управління фінансовими інвестиціями в значній мірі залежить фінансовий результат діяльності підприємств. Існуючі системи обліку та аналізу на виробничих підприємствах неадекватні сучасним потребам управління. До основних стримуючих факторів відносяться: застарілі інструктивні та методичні матеріали з організації обліку фінансових інвестицій; недосконалість та недостатність розробки методик оцінки ефективності та ризикованості інвестицій. Розв'язання цих проблем дозволить перейти на новий рівень організації обліку, аналізу і аудиту в системі управління фінансовими інвестиціями підприємств.

У дослідження питань теорії і методики обліку, аналізу і аудиту фінансових інвестицій вагомий внесок зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: І.О. Бланк, Р.Ф. Бруханський, С.Ф. Голов, В.Б. Івашкевич, Я.Д. Крупка, Л.В. Нападовська, В.В. Сопко, М.С. Пушкар, К. Друрі, Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер, К. Уорд, А.Д. Шеремет, У.Ф. Шарп, Г.Дж. Александер, Дж.В. Бейлі, А.А. Пересада, В.В. Бочаров, В.В. Ковальов та інші. Однак, викладені ними результати досліджень щодо покращення обліково-аналітичного забезпечення управління інвестиційними проєктами, особливо в розрізі управлінського обліку та аналізу ефективності реальних інвестицій в умовах невизначеності, є недостатніми і тому потребують, на наш погляд, удосконалення і уточнення.

Актуальність викладених аспектів, недостатньо глибоке їх теоретичне дослідження, відсутність практичних рекомендацій щодо удосконалення методології й організації управлінського обліку та інвестиційного аналізу в системі інформаційного забезпечення реалізації найбільш ефективного інвестиційного проєкту на підприємствах, що обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи, її мету та основні напрямки.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження організації і методики обліку, аналізу і аудиту фінансових інвестицій.

У відповідності до мети дослідження в кваліфікаційній роботі поставлені такі завдання:

- узагальнити і систематизувати теоретичні положення управління фінансовими інвестиціями;
- уточнити терміни “інвестиції” та “фінансові інвестиції”;
- удосконалити загальноекономічну класифікацію фінансових інвестицій та розробити облікову класифікацію фінансових інвестицій;
- визначити основні тенденції розвитку інвестування на підприємствах;
- обґрунтувати класифікацію джерел фінансування інвестицій та висвітлити їх основні переваги й недоліки в системі розробки стратегії формування інвестиційних ресурсів;
- удосконалити методику та організацію обліково-аналітичного забезпечення вибору найбільш ефективного інвестиційного проєкту;
- дослідити питання організації та методики аудиту фінансових інвестицій на предмет її застосування в процесі обґрунтування управлінських рішень щодо ефективності інвестування.

Об’єктом дослідження виступає обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими інвестиціями у Ковельському державному лісогосподарському підприємстві.

Предметом дослідження є механізм обліково-аналітичного забезпечення процесу інвестування суб’єкта підприємництва та його

контролю.

Методи дослідження включають загальнонаукові та спеціальні методичні прийоми економічної науки. За допомогою загальнонаукових методів проаналізовано теоретичні підходи до концепції інвестицій в різних галузях економічної науки. Метод системного аналізу покладений в основу дослідження джерел фінансування інвестицій в процесі їх вибору. Статистичні методи використовувалися для оцінки інвестування суб'єкта підприємництва. У процесі дослідження обліку фінансових інвестицій такі методичні прийоми, як документування (для вдосконалення документообороту); інформаційні технології; нормативний метод в системі обліку та оцінки собівартості здійснення фінансових інвестицій. За допомогою математичних методів проведено аналіз ефективності інвестиційних проєктів в системі прийняття управлінських рішень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

– узагальнено і систематизовано теоретичні положення управління фінансовими інвестиціями, уточнено терміни “інвестиції” та “фінансові інвестиції”;

– удосконалено загальноекономічну класифікацію та облікову класифікацію фінансових інвестицій;

– обґрунтовано класифікацію джерел фінансування інвестицій та висвітлено їх основні переваги й недоліки в системі розробки стратегії формування інвестиційних ресурсів;

– удосконалено методика та організацію обліково-аналітичного забезпечення вибору найбільш ефективного інвестиційного проєкту;

– досліджено питання організації та методики аудиту фінансових інвестицій на предмет її застосування в процесі обґрунтування управлінських рішень щодо ефективності інвестування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці пропозицій з методики і організації обліку фінансових інвестицій суб'єкта підприємництва відповідно до інформаційних потреб прийняття

управлінських рішень, а також методики вибору ефективного інвестування в умовах невизначеності та ризику. Сформовані результати дослідження розвивають теорію і методику обліку, аналізу і аудиту суб'єкта підприємництва в сучасних умовах.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення кваліфікаційної роботи апробовано 20 травня і 23 жовтня 2020 року на Міжнародних науково-практичних конференціях. За результатами участі в конференціях опубліковані тези доповідей:

1. Литвінчук Олеся. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємстві / Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Тернопіль, 20 травня 2020 р.]. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2020. С. 186-187.

2. Литвінчук Олеся. Облік фінансових інвестицій на підприємстві в умовах комп'ютеризації / Перспективи розвитку освіти, науки і бізнесу в глобальному середовищі : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції [Тернопіль, 23 жовтня 2020 р.]. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2020. С. 231-232.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Економічна сутність та зміст фінансових інвестицій

Новітні організаційно-правові форми господарювання, самостійність у використанні власних фінансових ресурсів, створення правових і економічних умов для залучення капіталу вітчизняних і закордонних інвесторів, гармонізація економічних зв'язків і глобалізація виробничо-фінансової діяльності суб'єктів господарювання, виникнення нових фінансових інструментів і важелів впливу суттєво змінили інвестиційної механізм підприємства.

Інвестиції – це вкладення, що зумовлені витратами матеріальних, трудових та грошових ресурсів, котрі спрямовуються на відтворення основних засобів, за виключенням відтворення часткового їх вибуття, яке здійснюється за рахунок витрат, що спрямовуються на капітальний ремонт [39, с.120].

В науковій літературі змісту інвестицій експерти роблять наголос на:

1. Приріст капіталу (Дж. Кейнс, Б. Карлоф).
2. Отримання додаткового доходу (Л. Гітман, М. Джонік).
3. Відмову від частини поточного споживання на користь очікуваного розширення споживання в майбутньому (П. Самуельсон, П. Маассе).

Е. Дж. Долан розглядає інвестиції у надто вузькому аспекті, а саме як придбання знову вироблених капітальних благ та товарно-матеріальних запасів [33, с.470]; С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі як використання частини поточного випуску для додання до наявного капітального запасу [63, с.773]; інші – Й. Ворст, П. Ревентлоу – надто розширено, показуючи і наукове (придбання основних і оборотних засобів, цінних паперів), і

побутове розуміння цього поняття (купівля дорогих товарів, витрати часу на отримання освіти) [30, с.158].

Більшість вітчизняних вчених (Пересада А. А., Бланк І.О., Татаренко Н.О.) погоджуються з трактуванням інвестицій, яке міститься у Законі України “Про інвестиційну діяльність” [47]. Хоча це визначення носить найбільш узагальнюючий характер у порівнянні з розглянутими вище, але єдиним недоліком, на наш погляд, є відсутність у даному визначенні інформації про те, хто саме здійснює ці вкладення (суб’єктів інвестиційної діяльності). Адже це може бути і держава, і юридичні, і фізичні особи, останні здійснюючи фінансові вкладення на підвищення своєї кваліфікації, освіти. Відсутня у трактуванні інформація щодо суб’єктів інвестиційної діяльності розкривається у ст. 5 зазначеного Закону.

К.Р. Макконнелл і С.Л. Брю подають інвестиції як “витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва і збільшення матеріальних запасів” [38, с.388]. Окремо говориться про інвестиції в людський капітал, що визначається як “будь-який захід, що прийнятий для підвищення продуктивності праці робітників (шляхом підвищення їх кваліфікації та розвитку здібностей); витрати на покращення освіти, здоров’я робітників або на підвищення мобільності робочої сили” [38, с.136]. Але у цих авторів відомої праці “Економікс” відсутні будь-які відомості про інвестиції у цінні папери.

К.Р. Макконнелл та С.Л. Брю вводять макроекономічне поняття “валові приватні внутрішні інвестиції”, визначаючи їх як всі інвестиційні витрати національних ділових фірм, що включають в себе “три компоненти:

- 1) всі кінцеві покупки машин, обладнання та станків підприємцями;
- 2) все будівництво;
- 3) зміна запасів”, відмічаючи далі, що “...до інвестицій не належать передача з рук в руки цінних паперів. Купівля акцій та облігацій виключається з економічного визначення інвестицій, тому що такі угоди означають просту передачу права власності на вже існуючі активи. Те ж саме

відноситься до перепродажу вже існуючих активів. Інвестиціями є будівництво або створення нових капітальних активів” [37, с.137].

Як видно, виходячи з цих визначень, придбання цінних паперів не відноситься до інвестицій. Але в даному випадку, на наш погляд, купівля-продаж фінансових інструментів або вже існуючих активів виключається лише з макроекономічного визначення, а не з економічного поняття інвестицій.

З точки зору окремого суб’єкта господарювання (мікроекономічний рівень), інвестиції це – грошові кошти, цільові банківські вкладення, паї, акції й інші цінні папери, технології, машини, обладнання, інше майно, а також майнові й інші права, які мають грошову оцінку, та вкладаються в об’єкти підприємницької і (або) іншої діяльності з метою отримання прибутку і (або) досягнення іншого корисного ефекту [16, с.42]. З цього випливає, що на мікроекономічному рівні вкладення як в реальні, так і в фінансові активи виступають інвестиціями.

На макрорівні зміст інвестицій змінюється і являє собою обсяг кінцевих накопичень, знову створених в країні за рік без врахування проміжних угод і операцій. В даному випадку навіть не всі реальні інвестиції можуть бути визнані інвестиціями, не говорячи вже про фінансові вкладення.

Розглянемо визначення інвестиції в бухгалтерському (фінансовому) та податковому обліку. При цьому зазначимо, що зміст поняття “інвестиція” у законодавстві, що регулює фінансовий облік, взагалі відсутній, а більшість вітчизняних дослідників-обліковців трактують його відповідно до Закону України “Про інвестиційну діяльність”.

Застосування вищезгаданого поняття “інвестиції” є недоцільним у фінансовому обліку, оскільки інвестиції визнаються активами, які відображаються у балансі підприємства. Максимальне наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів, вимагає використовувати у фінансовому обліку визначення інвестиції, яке наводилося у діючому до 01.01.2005 року Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (МСБО) 25 “Облік інвестицій” - “...це актив, утримуваний підприємством для приросту

капіталу через розподіл доходів (наприклад) відсотків, роялті, дивідендів та ренти), для збільшення вартості капіталу або інших вигод для підприємства-інвестора, наприклад, отриманих завдяки торговельним відносинам” [44, с.608]. І хоча МСБО 25 був частково замінений на МСБО 39 “Фінансові інструменти: призначення та оцінка” та анульований МСБО 40 “Інвестиційна власність” визначення інвестицій залишилося без змін.

Доцільність визнання інвестицій, як активу підприємства, у вітчизняному фінансовому обліку підкреслюється визначенням фінансових інвестицій, яке міститься у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (надалі П(С)БО) 2 “Баланс”, а саме – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора [46].

Таким чином, поняття “інвестиції” є надто широким, щоб можна було дати йому єдине та вичерпне визначення. Як вже відмічалось, в різних розділах економічної науки, сферах практичної діяльності, рівнях економіки, його зміст має свої особливості.

Після розгляду різноманітних трактувань поняття “інвестиції”, з врахуванням зазначених переваг та недоліків наведемо найбільш узагальнююче їх визначення.

Інвестиції – це одноразове або безперервне внесення грошових, майнових, інтелектуальних цінностей різноманітними економічними суб’єктами – державою, фізичними та юридичними особами у створення нових суб’єктів господарювання, їх розширення, реновацію, реконструкцію та технічне переозброєння діючих, придбання нерухомості, корпоративних прав, цінних паперів та інших активів з метою отримання економічної вигоди у вигляді прибутку (доходу) і (або) досягнення соціального, екологічного або іншого корисного ефекту.

Запропоноване визначення містить повні характеристики інвестицій, а саме: види цінностей, що вкладаються, об’єкти, суб’єкти та мету інвестування.

Залучення інвестиційних ресурсів передбачає дотримання існуючих нормативно – законодавчих вимог [50; 54; 57], фінансово – економічних нормативів [21], забезпечення прибутковості та розширеного відтворення виробництва [11]. Ефективний механізм залучення інвестиційних ресурсів призначений для забезпечення побудови якісної системи процесу фінансування потреб підприємства [8; 51; 53; 70]. До фінансування потреб підприємства ми відносимо фінансування витрат операційної діяльності (розрахунки з постачальниками, працівниками тощо) [52; 55; 67], інвестиційної діяльності (придбання фінансових інвестицій, майнових комплексів, необоротних активів тощо) [24; 25; 56; 69], фінансової діяльності (погашення позик, сплата дивідендів тощо) та витрат на форс – мажорні потреби (стихійні лиха, пожежі) [70; 71]. Даний етап характеризується визначенням відповідного обсягу інвестиційних ресурсів, що відображається у стратегічному або операційному фінансових планах підприємства, відповідних бюджетах.

Отже, першим етапом процесу фінансування є визначення необхідних витрат для забезпечення розширеного відтворення та функціонування підприємства відповідно до стратегічного та операційного планів. Наступним кроком є аналіз внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування та вибір оптимального виду фінансування діяльності підприємства. До даного етапу ми відносимо необхідність визначення специфічних індикаторів та критеріїв аналізу грошових потоків, що дозволять здійснити якісний аналіз забезпеченості фінансування розширеного відтворення необхідним обсягом коштів та реалізувати стратегічні цілі щодо розширеного відтворення виробничого процесу. До існуючих критеріїв аналізу ми відносимо вірогідність забезпечення ліквідності (індикаторам виступають показники ліквідності), прибутковості (індикаторами виступають показники прибутковості), рівень інформаційності (індикатори – показники інформаційного забезпечення), збалансованості (індикатори – елементи системи збалансованих показників). Даний етап характеризується

наступними особливостями: зміни у законодавстві можуть вплинути на розмір запланованого дотування та субсидіювання, інфляційні процеси знецінюють отримані засоби, несприятливі кліматичні умови призводять до відмови у залученні фінансових ресурсів (підприємство змушене розірвати договір з кредитною установою на купівлю трактора у разі втрати врожаю при настанні стихійного лиха). При здійсненні аналізу потенційних джерел фінансування використовуються як загальноприйняті напрями оцінки (термін окупності інвестицій, розрахункова норма прибутку, чиста приведена вартість, норма прибутку тощо) так і специфічні для кожного підприємства.

До специфічних напрямів оцінки ми відносимо: результати аналізу використання фінансових ресурсів минулих періодів та їх вплив на фінансовий результат, виокремлення особливих факторів впливу на фінансування діяльності притаманні даному підприємству, оцінка за допомогою математико – економічного інструментарію із залученням спеціалістів відповідної кваліфікації тощо. Коефіцієнти оцінки (фінансової стійкості, майнового стану, ділової активності, платоспроможності, ліквідності) забезпечують здійснення аналізу та визначення типу фінансового стану, дають можливість виявити суттєві чинники впливу на його вартість й ризику.

Після акумулювання інвестиційних ресурсів підприємство витрачає отримані кошти відповідно до запланованих витрат [3; 23; 40]. Фінансові ресурси можуть витрачатись відразу повністю або відповідно до графіків визначених в договорах. Використання отриманих фінансових ресурсів має відповідати існуючим положенням фінансового плану підприємства, будуватись відповідно існуючій нормативно – законодавчій базі та забезпечувати потреби діяльності підприємства. Розподіл фінансових ресурсів відображає концептуальні засади діяльності підприємства, ефективність використання бюджетів і рівень побудови фінансового механізму. У процесі розподілу здійснюється основне завдання фінансування – забезпечення коштами витрат потреб розширеного відтворення діяльності

підприємства. Потреби розширеного відтворення вимагають, в першу чергу, забезпечення збільшення кількості основних засобів виробництва або модернізацію існуючого обладнання та збільшення фонду заробітної плати. Фінансування розширеного відтворення забезпечує здійснення процесу виробництва у зростаючому обсязі, що проявляється у збільшенні обсягів виробництва, покращенні якості продукції, фінансово – економічних показників підприємства та результатів діяльності. Використання інвестування для та зовнішніх джерел фінансування представлено на рис. 1.1.

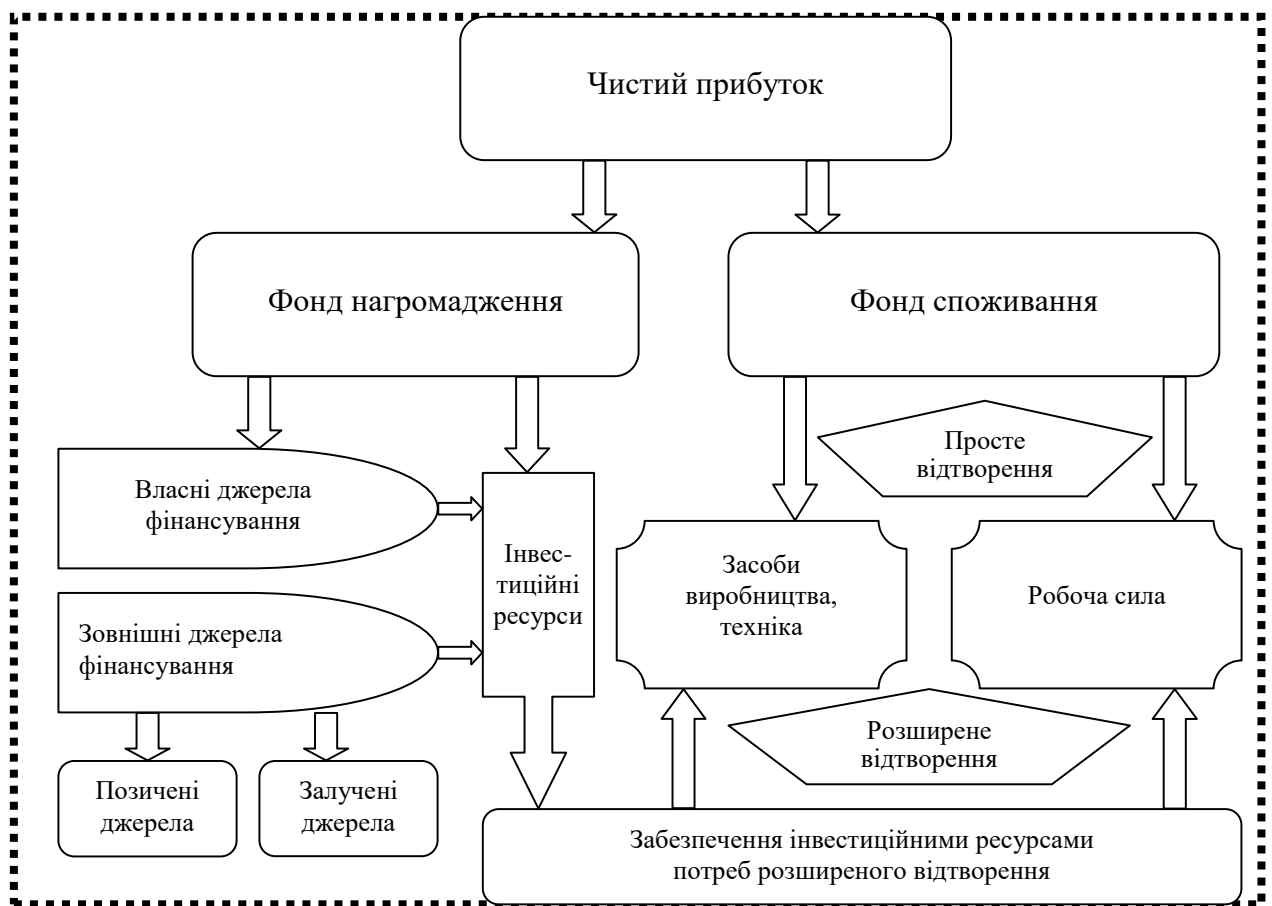

Рис. 1.1. Схема інвестування розширеного відтворення підприємств

Отже, як видно із рис. 1.1., метою інвестування діяльності підприємства є забезпечення потреб простого або розширеного відтворення виробництва. Після отримання чистого прибутку керівництво підприємства має визначитись з подальшим використанням отриманих фінансових ресурсів.

1.2. Класифікація фінансових інвестицій

З метою виділення основних форм процесу “інвестування” діяльності підприємств необхідно чітко виокремити ознаки за якими здійснюються класифікації існуючих форм.

Серед МСБО та всіх видів законодавчих актів, які регулюють вітчизняний фінансовий й податковий облік, є зв'язок в класифікації інвестиції (рис. 1.2) та не включення до інвестицій вкладення у матеріальні оборотні активи (виробничі запаси).

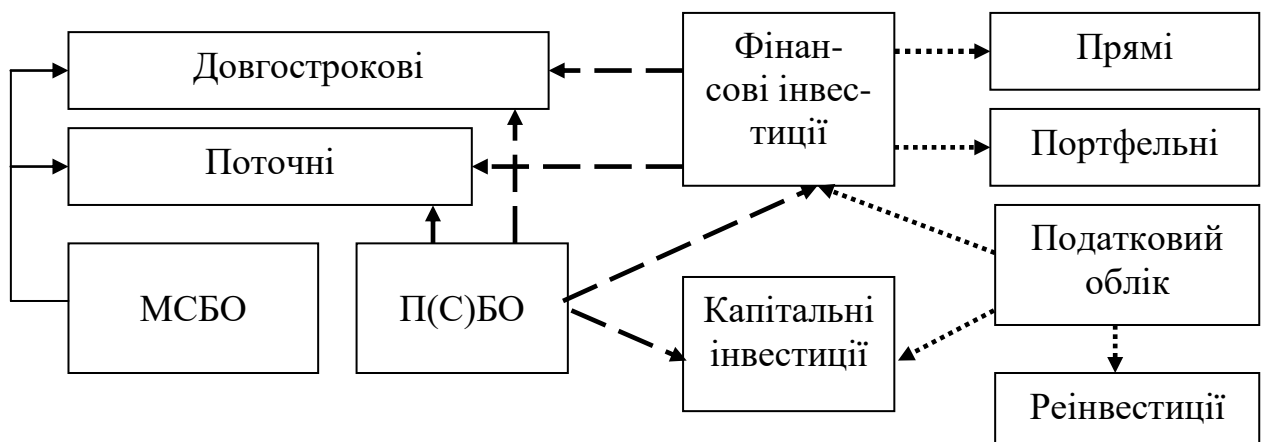

Рис. 1.2. Зв'язок класифікації інвестицій у фінансовому та податковому обліках

Отже, до складу інвестицій, крім вкладень у відтворення основних засобів та приріст ТМЦ, включають ще інтелектуальні та інноваційні інвестиції [69, с.140].

Інноваційні інвестиції – це одна з форм реального інвестування, здійснювана з метою реалізації технологічних інновацій у практичну діяльність підприємства. Інноваційні інвестиції реалізуються у двох основних формах: через придбання готової науково-технічної продукції та через розроблення науково-технічної продукції [35, с.58].

Класифікація інвестицій підприємства представлена на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Класифікація інвестицій за основними ознаками власності

Інвестиції, особливо в розрізі капітальних вкладень, займають провідне місце в інвестиційному процесі, як на рівні національної економіки, так і окремих суб'єктів господарювання: збільшуються і модернізуються виробничі потужності підприємства, а отже, спостерігається розвиток економіки в цілому.

Фінансові інвестиції характеризують вкладення капіталу в різні фінансові інструменти, головним чином, в цінні папери, з метою отримання різного виду доходів. Ці цінні папери, в більшій частині, вільно обертаються на фінансовому ринку (фондовій біржі). Фінансові теоретики відмічають, що “значення фінансового ринку заключається в першу чергу в тому, що за його допомогою найбільш важливий ресурс розвитку економіки – збереження (частина суспільного продукту, що не була використана на поточне споживання) – спрямовується на розширення виробничих потужностей, і врешті-решт – підвищення суспільного благоустрою” [15, с.5]. Крім цього, вони вважають, що фондовий ринок є вищою формою розвитку товарно-грошових відносин. При гармонійному розвитку, розвинутій інфраструктурі, налагодженому правовому забезпеченні механізмів захисту інтересів всіх учасників ринку – інвесторів, емітентів, посередників, – фондовий ринок є потужним прискорювачем економічного розвитку будь-якої країни. Фондовий ринок не може існувати ізольовано від ринку в цілому і є барометром суспільного виробництва. На жаль, в Україні фондовий ринок ще не достатньо розвинений.

В залежності від цілей реального інвестування виділяють:

- інвестиції, що призначені для підвищення власного виробництва (інвестиції по заміні обладнання, модернізації основних фондів, освіті власного персоналу);
- інвестиції у розширення власного виробництва (інвестиції в розширення можливостей випуску товарів для раніше сформованих ринків

збуту в рамках вже існуючих виробництв);

- інвестиції у створення нового власного виробництва або застосування нових технологій (інвестиції у створення нових підприємств, реконструкцію нових з метою спрямування на нову продукції та нові ринки збуту);

- інвестиції заради задоволення вимог державних органів управління.

Також виділяють таку класифікацію інвестицій:

- захисні інвестиції – спрямовані на зниження ризику з приводу придбання сировини, комплектуючих виробів, на утримання рівня цін, на захист від конкурентів тощо;

- наступальні інвестиції – обумовлені пошуком нових технологій та розробок, з метою підтримки високого науково-технічного рівня продукції, що виготовляється;

- соціальні інвестиції – їх метою є покращення умов праці персоналу;

- обов'язкові – їх необхідність пов'язана із задоволенням державних вимог в частині екологічних стандартів, безпеки продукції, інших умов діяльності, які не можуть бути забезпечені лише за рахунок удосконалення менеджменту;

- представницькі інвестиції – спрямовані на підтримку престижу підприємства.

Узагальнююча класифікація інвестиції на основі найбільш важливих для управління інвестиційною діяльністю підприємства має такий вигляд (рис. 1.4).

Зазначимо, що зростання ступеню ризику різних видів реальних інвестицій відбувається у наступному напрямку: інвестиції в заміну обладнання – в модернізацію обладнання – в розширення виробництва – на диверсифікацію виробництва – стратегічні інвестиції.

Розглянувши класифікацію інвестицій в цілому та реальних інвестицій зокрема, яка зустрічаються в більшості економічних наук, перейдемо безпосередньо до облікової. Тим більше, що чітка та повна облікова класифікація інвестицій в цілому й в розрізі капітальних інвестицій зокрема,

відсутня як у нормативних актах, так і у спеціальній літературі.

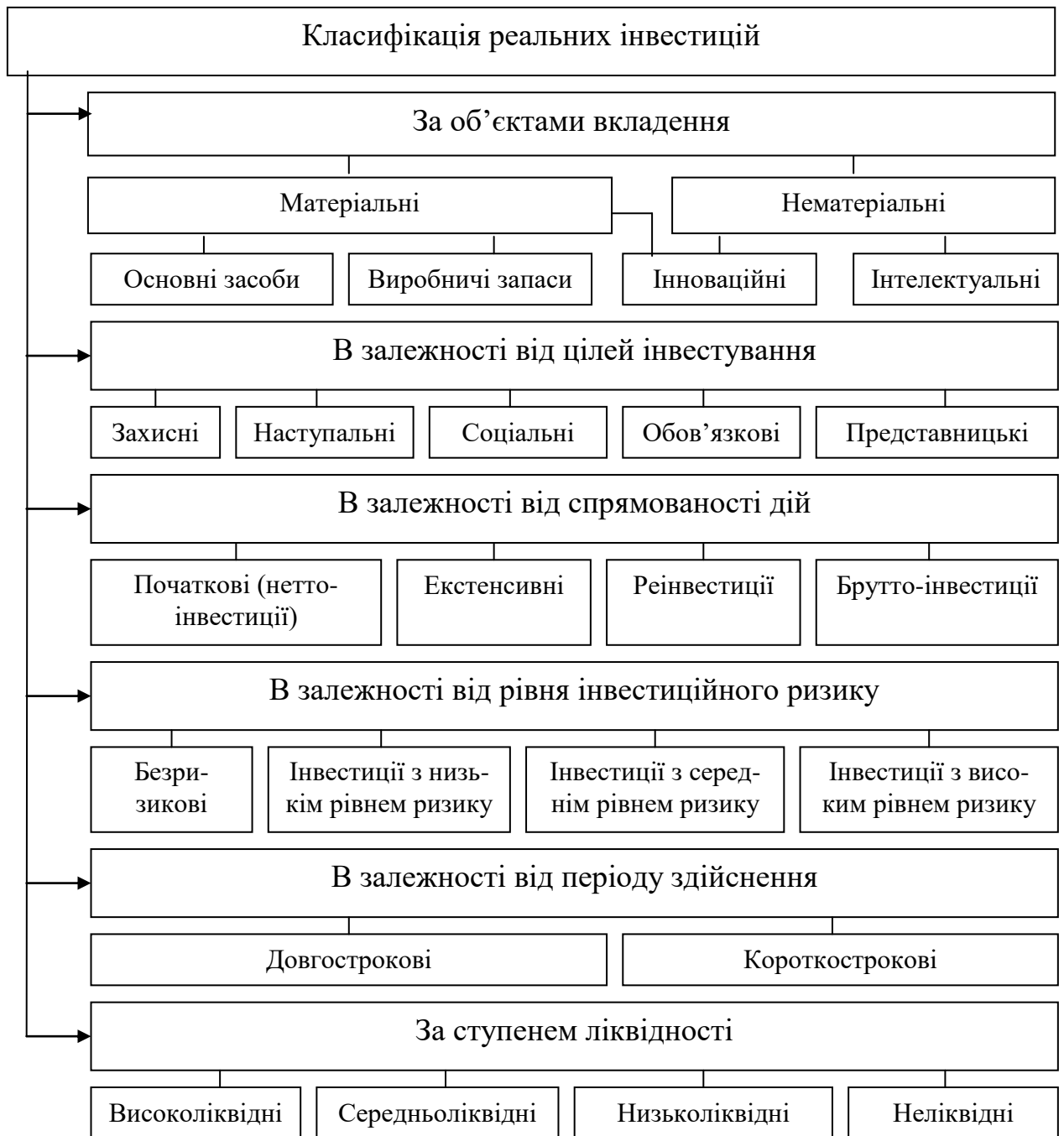

Рис. 1.4. Класифікація інвестицій

Запропонована нами класифікація капітальних інвестицій, яка може бути використана в обліковій практиці наведена на рис. 1.5.

Дані рис. 1.4 та 1.5 свідчать, що практично економічна класифікація реальних інвестицій може цілком доповнити облікову класифікацію капітальних інвестицій. Виключення складає лише ознаки “період здійснення” та “об’єктів вкладення”, оскільки капітальні інвестиції – це

довгострокові і лише довгострокові інвестиції у всі об'єкти реальних інвестицій, за виключенням вкладення у матеріальні оборотні активи.

Рис. 1.5. Класифікація капітальних інвестицій підприємства в обліковій практиці

Наведені класифікації інвестицій в цілому та реальних (капітальних) інвестицій зокрема, сприятимуть покращенню інформаційного забезпечення

прийняття управлінських рішень в процесі інвестиційної діяльності як на мікро- так і на макрорівнях економіки, а також вибору оптимальних методів й джерел фінансування інвестицій.

1.3. Методи та джерела фінансування інвестицій

Згідно діючого законодавства України фінансування інвестиційної діяльності на її території здійснюється за рахунок [47]:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварії, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- позичкових фінансових коштів інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити);
- залучених фінансових коштів інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб);
- бюджетних інвестиційних асигнувань;
- безоплатних та благодійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян.

Розглянувши основні джерела фінансування реальних інвестицій перейдемо безпосередньо до їх класифікації.

В сучасній економічній літературі класифікація джерел фінансування реальних інвестицій здійснюється, як правило, на основі декількох ознак:

1. Власні.
2. Позикові.
3. Залучені.

Дана класифікація заснована лише на одній ознаці “по відношенню власності на джерела фінансування”, якої явно не достатньо для здійснення політики формування інвестиційних ресурсів підприємства.

Крім розглянутої вище класифікаційної ознаки досить важливою є ознака “за ступенем супроводжуючого ризику”. Дана класифікація необхідна для визначення оптимального складу та структури фінансування інвестицій.

До безризикових належать власні джерела фінансування, цільове фінансування вищестоящих організацій тощо.

До джерел, що генерують ризик, відносять позикові кошти (у значній мірі впливають на фінансову стійкість підприємства, а отже на ризикованість діяльності, плюс зобов’язання повернути борги у визначені строки із виплатою процентів), кошти від емісії простих акцій (використання цього джерела передбачає втрату частини управління, тобто акціонерний ризик) тощо.

Надалі розглянемо більш детально джерела та методи фінансування реальних інвестиційних проєктів і програм.

Найбільш важливим та оперативним джерелом власних інвестиційних ресурсів є чистий грошовий потік, який складається з чистого прибутку та амортизаційних відрахувань.

Чистий прибуток є основним джерелом коштів розвитку підприємства. В бухгалтерському балансі він присутній як в явному вигляді “нерозподілений прибуток”, так і завуальовано – у вигляді створених за рахунок прибутку фондів і резервів. В умовах ринкової економіки величина прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати всіх обов’язкових платежів, залежить від багатьох факторів, основними з яких є співвідношення доходів та витрат [41, с.211].

Дослідження практичної діяльності вітчизняних підприємств показало, що одним з ефективних механізмів мобілізації внутрішніх резервів є грамотна амортизаційна політика, що є складовою загальної політики формування власних фінансових ресурсів підприємства та полягає в управлінні амортизаційними відрахуваннями від основних засобів та нематеріальних активів, що використовуються, з метою реінвестування їх у виробничу діяльність [36, с.43].

Основними інструментами сучасної амортизаційної політики в Україні є:

1. Методи прискореної амортизації необоротних активів, які регламентуються П(С)БО 7 “Основні засоби”.

2. Оцінка та переоцінка основних засобів і нематеріальних активів.

Використання цих інструментів в амортизаційній політиці дозволяє змінювати величину амортизаційних відрахувань, собівартість продукції, прибуток, залишкову вартість основних засобів, податку на прибуток. Тому ефективність того чи іншого амортизаційного методу повинна оцінюватися на базі комплексного критерію, який враховує економічні результати використання цього інструмента.

В якості такого критерію виступає грошовий потік, що генерується підприємством в процесі своєї діяльності. Найбільш ефективна амортизаційна політика з врахуванням такого критерію буде відповідати максимізації величини грошового потоку. Складовою грошового потоку підприємства виступають амортизаційні відрахування, які є одним з показників процесу визначення ефективності інвестиційних проєктів.

В зв'язку з цим, слід наголосити, про економічну ефективність методів прискореної амортизації у порівнянні з іншими методами (виробничим та прямолінійним).

Однак вибір методу амортизації обмежений ціновими межами, що обумовлені факторами конкурентоспроможності продукції і рентабельності підприємства.

Іншим важливим інструментом амортизаційної політики, що використовується з метою протидії знеціненню амортизаційних відрахувань при цінній лібералізації, є переоцінка основних засобів.

Рішення оптимізації завдань, що пов'язані з мобілізацією внутрішніх інвестиційних ресурсів при використанні інструменту переоцінки по підприємству, в цілому можливе на основі моделювання грошових потоків, які характеризують діяльність підприємства до і після переоцінки основних

засобів, порівнянні показників і підсумкових рішень про доцільність зміни вартості об'єктів основних фондів в рамках прийнятої інвестиційної стратегії. При цьому в рамках основного критерію ефективності переоцінки виступає критерій зростання грошового потоку.

При розробці стратегії формування інвестиційних ресурсів виділяють наступні методи фінансування інвестиційних проєктів і програм [229, с.99]:

- повне самофінансування;
- акціонування;
- кредитне фінансування;
- інвестиційний лізинг та селенг;
- венчурне фінансування;
- бюджетне фінансування;
- змішане інвестування.

Зміст самофінансування полягає у тому, що за рахунок чистого грошового потоку підприємство забезпечує відшкодування витрат на розширене відтворення і реалізацію соціальних програм.

Випуск цінних паперів як метод фінансування інвестицій зазвичай використовується для реалізації крупномасштабних проєктів при галузевій або регіональній диверсифікації інвестиційної діяльності.

Емісія цінних паперів здійснюється у наступних випадках:

1. Заснування акціонерного товариства та продажу акцій засновникам.
2. Збільшення розмірів початкового статутного (акціонерного) капіталу шляхом додаткової емісії акцій.
3. Заснування інвестиційних фондів та компаній, шляхом підписки на інвестиційні сертифікати.
4. Залучення позикового капіталу шляхом випуску облігацій господарюючого суб'єкта.

В світовій практиці відомі різні способи випуску та розповсюдження акцій. Найбільш розповсюдженим з них є розміщення акцій (цінних паперів) через інвестиційних дилерів (андеррайтерів) – операторами первинного

фондового ринку, які організують підписку (первинну реалізацію) цінних паперів, з метою наступного їх продажу дрібними партіями. Даний спосіб вважається оптимальним для інвестора, який бажає залучити інвестиційні ресурси в короткі строки, і отримав назву андеррайтинг [66, с.147].

Другий метод – продаж безпосередньо інвестором за підпискою на акції. Однак розміщення цінних паперів безпосередньо емітентом ускладнюється великими накладними витратами та тривалістю розповсюдження. Вважається, що лише компанії, які процвітають та мають добру репутацію, можуть дозволити собі цей метод.

Однак не завжди господарюючий суб'єкт може мати необхідні внутрішні ресурси. Тому підприємство, для фінансування своїх проєктів нерідко використовує позикові джерела інвестиційних ресурсів.

Кредитне фінансування, як правило, виступає у двох формах: у вигляді отримання довгострокових банківських кредитів на реалізацію конкретних проєктів та облігаційних позик.

Довгострокові кредити комерційних банків залучаються зазвичай в реальні інвестиційні проєкти, які швидко реалізуються, і мають високу норму прибутковості (доходності) інвестицій. На відміну від бюджетних коштів залучення довгострокових кредитів банків на капіталовкладення підвищує відповідальність позикоотримувачів за їх раціональне використання завдяки поверненню та платності позикових коштів. Конкретні строки надання довгострокових кредитів та строки їх погашення визначаються договором між комерційним банком й позикоотримувачем.

З позиції можливостей довгострокового кредитування підприємств велике значення має розвиток мережі інвестиційних банків. Подібні банки активно діють за кордоном, такі як “Merrill Lynch”, “Goldman Sachs” та інші. Саме інвестиційні банки активно беруть участь в емісії цінних паперів, будучи посередниками між емітентами та потенційними інвесторами. Хоча діюче законодавство України регламентує утворення спеціалізованих інвестиційних банків [10], але подібні фінансові інститути поки що не

оформилися як самостійні учасники фінансового ринку.

Перевага кредитного фінансування капіталовкладень у порівнянні з бюджетним, пов'язане насамперед, з поверненням коштів. Це передбачає взаємозв'язок між фактичною окупністю реальних інвестицій і поверненням довгострокового кредиту в строк, що встановлюється кредитною угодою з банком.

Незважаючи на очевидні переваги в порівнянні з бюджетним фінансуванням, довгостроковий кредит не отримав широкого розповсюдження в народному господарстві України через економічну нестабільність, темпи інфляції та значних процентних ставок, що перевищують рівень доходності багатьох підприємств.

В реальній ринковій економіці, крім названих форм, розповсюдженою формою залучення позикових коштів на довгостроковій основі є також облігаційні позики, що випускаються підприємством.

Випуск облігацій в Україні можуть здійснювати, як правило, лише відомі компанії (корпорації або фінансово-промислові групи), платоспроможність яких не викликає сумнівів у інвесторів (кредиторів).

Діяльність будь-якого підприємства частіше за все будується виходячи зі стратегії нарощування виробничих потужностей і обсягів виробництва. Реалізація такої стратегії нерідко стримується нестачею коштів, крім того, всі вони суттєво відрізняються у плані швидкості їх мобілізації. Одним з порівняно швидких методів мобілізації джерел фінансування є оренда, в тому числі окремі її види – лізинг та інвестиційний селенг.

Лізинг є одним з перспективних методів залучення позикових коштів. Він розглядається як одна з різновидностей довгострокового кредиту, що надається лізинговою компанією (банком) лізингоодержувачу в натуральній формі, і погашається у розстрочку. Даний метод дозволяє лізингоодержувачу швидко придбати необхідне йому обладнання не відволікаючи з свого обороту значні фінансові ресурси [7].

Незважаючи на значні переваги, даний вид фінансування інвестицій

недостатньо активно використовується підприємствами України. Причиною цього є недостатність на її території спеціалізованих лізингових компаній, які здатні задовольнити інтерес крупних і середніх інвесторів. В основному лізингом в Україні займаються банківські установи.

Однією з форм залучення грошових ресурсів, що використовуються підприємствами економічно розвинених країн, є інвестиційний селенг. Інвестиційний селенг – один з методів залучених джерел фінансування інвестицій, який передбачає передання власниками (юридичними і фізичними особами) прав використання й розпорядження їхнім майном за певну плату. Таким майном можуть бути будівлі, споруди, устаткування, сировина, матеріали, кошти, цінні папери, продукти інтелектуальної праці тощо [47]. При цьому власник цього майна ним і залишається та може вимагати його повернення по першій вимозі.

Селенг-компанія залучає і вільно використовує у своїх цілях майно і окремі майнові права юридичних і фізичних осіб. Із-за цього, за формою фінансування інвестиційний селенг близький до банківської діяльності.

В Українському законодавстві відсутнє не лише правове регулювання діяльності селенг-компаній, а й взагалі поняття селенгу.

Залежно від економічної кон'юнктури й цілей державної економічної політики визначатиметься коло підприємств, що можуть отримати податковий кредит. Але загальною умовою для всіх підприємств повинен бути прийнятий рівень кредитоспроможності.

До таких підприємств належать, як правило, ті, які функціонують у пріоритетних галузях економіки України, тобто таких, які спроможні в найкоротші строки збільшити обсяги випуску конкурентоспроможної і ліквідної продукції не лише на вітчизняному, але й на міжнародному ринку. Ці галузі характеризуються науковістю та перспективністю забезпечити робочі місця науково-дослідницького персоналу.

Крім названих методів фінансування реальних інвестицій в світовій практиці виділяють венчурне фінансування. Воно пов'язане з підвищенням

ризиком фінансування капіталу, за якого кредит надається не під проценти, а під певну частку приросту капіталу чи під частку акціонерного капіталу майбутнього підприємства [32, с.125]. Таке фінансування здійснюється за рахунок венчурного капіталу.

Венчурний капітал – це капітал, що використовується для фінансування науково-технічних розробок і винаходів. Принципова відмінність венчурного капіталу від традиційного залучення фінансових ресурсів в тому, що його переважно інвестують в ідею, проєкт із підвищеним рівнем ризику. Адресати венчурного капіталу – венчурні підприємства – не зобов'язані ані виплачувати процентів, ані повертати отриманих сум. Інтерес інвестора задовольняється придбанням прав на всі інновації, як запатентовані, так і безпатентні (ноу-хау), та отриманням прибутку від реалізації науково-технічних розробок. Кошти для венчурного (ризикованого) фінансування акумулюються спеціальними фінансовими та банківськими інститутами [9].

Як правило, венчурний капітал не відноситься до складу позикового капіталу, а являє собою різновидність власного капіталу, що залучається за рахунок зовнішніх джерел [29, с.47].

За кордоном спеціалізовані венчурні компанії, залучаючи кошти інших інвесторів, створюють фонд венчурного капіталу, який не має постійного обсягу коштів та розподіляється по проєктах. Єдиним способом зниження ризику при венчурному інвестуванні є висока диверсифікація проєктів.

Вибір методів та джерел фінансування реальних інвестицій залежить від багатьох факторів: обсяг необхідних фінансових ресурсів для реалізації інвестиційного проєкту, наявність власних вільних коштів, розвиток фондового ринку, наявність лізингових компаній, державна кредитна політика (кредитна експансія чи рестрикція), ділова репутація підприємства, досконалість діючого вітчизняного та міжнародного законодавства тощо.

Висновки до розділу 1

В результаті проведених досліджень щодо сутності категорії “інвестиція”, класифікації інвестицій, а також визначення можливих методів та джерел їх фінансування можна зробити наступні висновки:

1. В процесі порівняння змісту категорії “інвестиція” у різних галузях економічної науки отримало подальший розвиток визначення інвестиції. Основною відмінністю від найбільш узагальнюючого визначення інвестиції, яке запропоноване діючим законодавством, що регулює інвестиційну діяльність на території України, виступає присутність у ньому можливих вкладників капіталу (суб’єктів інвестиційної діяльності) та виключення зі складу інвестицій так званих “споживчих інвестицій”.

2. В процесі розгляду основних ознак змісту “інвестиція” в МСБО та різних нормативно-правових актах України, які регулюють інвестиційну діяльність, вітчизняний фінансовий й податковий облік, встановлені спільні та відмінні риси даної категорії. Це дозволить систематизувати та більш чітко уявляти основні критерії визнання інвестицій у чинному законодавстві України та МСБО: мета, об’єкти, суб’єкти інвестування.

3. В результаті дослідження можливих варіантів групування інвестицій за різними ознаками визначено загальноекономічну класифікацію інвестицій, а також запропоновано облікову класифікацію інвестицій, що дасть змогу покращити інформаційне забезпечення управління інвестиційною діяльністю підприємства.

4. В процесі розгляду можливих методів та джерел фінансування інвестиційної діяльності, а також групування останніх, було синтезовано у загальну класифікацію джерел фінансування інвестицій.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1. Методичні та організаційні основи побудови обліку фінансових потоків, як джерела інвестицій

Зважаючи на те, що амортизація є складовою частиною фінансування відтворення основних засобів, а також (елементом) операційних витрат, які відокремлюються в системі фінансового обліку, а також складовою визначення оподаткованого прибутку підприємства у податковому обліку, дотепер не вирішена на достатньому рівні проблема її обліку. Облік амортизації може бути розглянутий у трьох аспектах:

- облік амортизації як складової частини витрат підприємства;
- облік амортизації як складового елемента грошових потоків;
- облік використання амортизаційних відрахувань.

Необхідність організації обліку амортизації в кожному із трьох названих аспектів впливає з того, що амортизаційний процес розтягується по деяких об'єктах на досить тривалий період. При цьому, саме головне в обліку амортизації має місце ряд припущень і допущень, яким не приділяється належної уваги, а тим часом від них залежить функціонування чи ліквідація підприємства.

Загальноприйняті методи нарахування й обліку амортизації засновані на ряді припущень. По-перше, традиційно передбачається, що первісні вкладення є основою для нарахування зносу, і відшкодування цієї суми забезпечить підтримку капіталу на незмінному рівні; по-друге, - що очікування підприємця щодо терміну служби активу, його ліквідаційної вартості наприкінці такого терміну тощо цілком виправдаються; по-третє, що в період між придбанням і списанням активу не відбудеться коливань цін, і, грошові суми, одержувані або сплачувані в різні моменти часу, залишаються

рівнозначними. Але, на жаль, ці очікування далекі від практики [39, с.211].

Особливо це стосується української економіки, де вартість активів в балансі не відповідає їх реальній величині, а інфляція за роки незалежності у деномінованих карбованцях перевищує 10000%. Ще більшого значення набуває те, що об'єктами управлінського обліку є не лише собівартість, але й грошові потоки підприємства, власність, нові ринки і нові товари у вигляді сегментарного збору інформації, резервна система підприємства, інноваційні процеси, тобто, будь-яка інформація, що використовується в управлінні.

При прийнятті рішення по будь-якому питанню потрібна фактична інформація, яка надається управлінським обліком. Модель процесу прийняття рішень відображено на рис. 2.1.

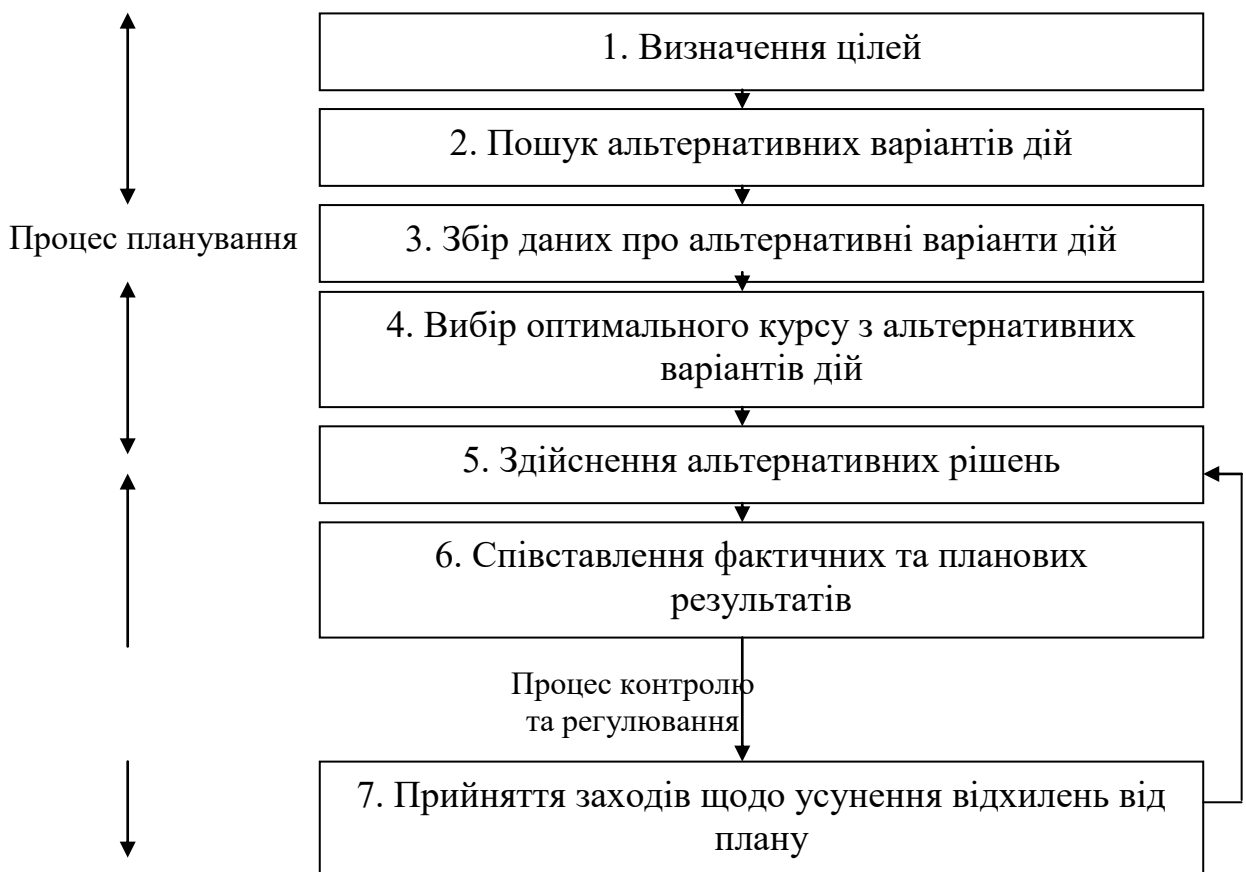

Рис. 2.1. Модель процесу прийняття рішень, планування, контролю та регулювання

Модель групує об'єкти обліку, що характеризуються відповідними

блоками. Об'єкти обліку в залежності від намічених оперативних, тактичних і стратегічних задач у моделі представлені шістьма групами:

Виконання цих вимог у ситуаціях стратегічного планування і управління, передбачає відповідну організацію управлінського обліку, спрямованого на забезпечення управління результатами: достатність грошових потоків та рівень амортизації в їх обсязі з урахуванням тимчасового фактора зміни цінності грошей, використання джерел фінансування й у першу чергу амортизації, ефективність віддачі довгострокових активів.

Організація обліку амортизації спрямована на рішення питань менеджменту результатів. І це логічно, тому що стратегічне планування сфокусоване на прийнятті оптимальних стратегічних рішень, у той час як стратегічний менеджмент пов'язаний з досягненням стратегічних результатів: нових ринків, нових товарів і нових технологій. Стратегічне планування – це управління планами, а стратегічний менеджмент – управління результатами [22, с.7].

Управління амортизаційними потоками, які є складовою частиною грошових потоків підприємства і являють собою операції щодо нарахування та використання амортизаційних відрахувань:

- складову амортизації в грошових потоках фірми;
- ефективність використання накопичених амортизаційних сум;
- складові амортизаційних потоків;
- розміри і поточну вартість накопичених амортизаційних відрахувань;
- визначення росту витрат на заміну основних засобів;
- надання даних по амортизації для цілей довгострокового прогнозування;
- стратегічне планування амортизації;
- стратегічне управління амортизацією.

Для оптимального використання моделей управління (табл. 2.1) необхідні досить детальні дані щодо амортизації для визначення

ефективності інвестицій, інформації із сегментів діяльності, інноваційним процесам, якими повинен забезпечувати існуючий фінансовий і управлінський облік, особливо в області управління капітальними інвестиціями, тобто планування, обліку амортизації і контролю за витратами капіталу усередині фірми. Управління капітальними інвестиціями містить у собі пошук можливостей для вкладень капіталу, оцінку конкретних інвестиційних проєктів, збільшення довгострокового капіталу для фінансування інвестицій, оцінку вартості капіталу, здійснення контролю над витратами з метою досягнення відповідності фактичних інвестиційних витрат запланованим, забезпечення необхідними для здійснення інвестицій грошима і в остаточному підсумку визначення періодів їх окупності [54, с.230].

Таблиця 2.1

Оптимальні умови застосування моделей управління

Модель управління	Тип умов			Ділові здібності
	Зовнішнє середовище			
	Швидкість змін	Зміни	Переривчастість змін	
Реакційне	Повільніше, ніж реакція фірми	Ті, що повторюються	Не часті	Традиційно сильні сторони
Спеціальне	Співставно зі швидкістю реакції компанії	Логічно поступові	↓	Поступова еволюція здібності
Довгострокове планування	Швидше ніж реагує фірма	↓	↓	Нові здібності
Стратегічне планування	↓	Нові	Часті	↓
Стратегічне управління	↓	↓	↓	↓

Очевидно, що всі методи нарахування амортизації власне кажучи довільні. Напевно, варто було б узагалі відмовитися від нарахування амортизації, замінивши її альтернативним методом формування звітного

прибутку [9] (такий підхід відомий в обліку, коли амортизація в процесі прийняття управлінських рішень не приймається до уваги), так це і зрозуміло, тому що диграфічна парадигма амортизації не може надати облікову інформацію необхідну для управління.

Стратегічний облік повинний визначити і доповнити розуміння економічної стратегії, тому що жодна облікова система не може задовольнити всі потреби стратегічного управління [70, с.221], а звідси випливає необхідність реалізації і розвитку багатьох аспектів управлінського обліку необоротних активів та їх амортизації в розрізі амортизаційної політики підприємства.

Необхідно підкреслити, що системи обліку за нормативними витратами (стандарт-кост, директ-костинг з елементами стандарт-косту, нормативний метод, нормативи в позамовному і попередільному обліку) були розроблені для задоволення вимог традиційного виробничого середовища, що докорінно відрізняється від сучасного середовища, обумовленої передовими промисловими технологіями і підходом “точно в строк”.

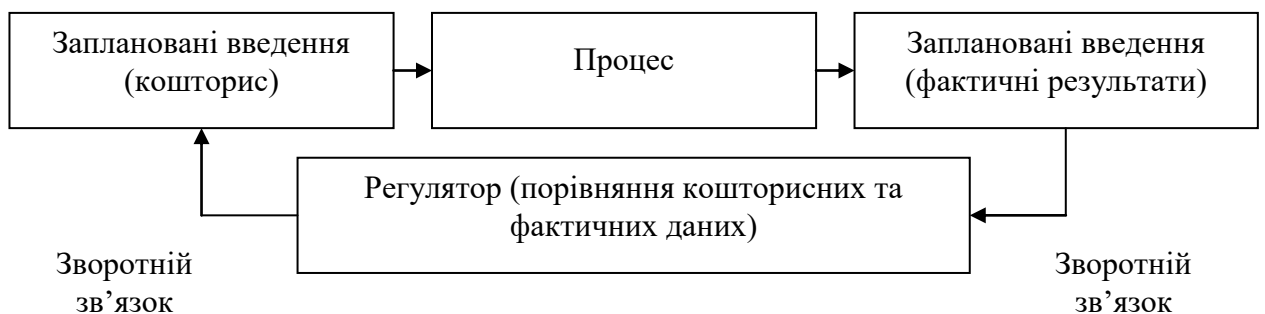

Рис. 2.2. Процес кошторисного контролю витрат

Одним із етапів кругообігу господарських засобів виступає процес виробництва. На цьому етапі як основні засоби, так і нематеріальні активи втрачають свою вартість і у вигляді амортизаційних відрахувань переносять її на створювані на підприємстві продукцію, роботи, послуги, а також включаються до складу адміністративних та інших витрат.

Важливим, з економічної точки зору, при визначенні амортизаційних сум є врахування принципу нерівномірності грошей у часі. Деякі методи

нарахування амортизації виходять з цього принципу, інші не враховують його. Тобто існують методи, що передбачають нарахування відсотків на амортизаційні суми і ті, які не передбачають цього.

Рух готівки визначається двома показниками:

1. Надходження коштів за рік по звичайних видах діяльності.
2. Рух готівки плюс амортизація за рік.

А тим часом оцінка будь-якого проєкту, пов'язаного з інвестиціями або з підведенням підсумків діяльності, неможлива без важливої складової грошового потоку – амортизації.

При цьому необхідно розрізняти дві складові відображення інфляційних процесів: дисконтування і накопичення (рис. 2.3).

Якщо взяти ту саму суму, припустимо 100 тис. грн. на визначену дату, наприклад 1 січня 2020 року, і рівень інфляції 10% у рік, то вартість 100 тис. грн. через три роки складе 75,1 тис. грн. ($100 / (1+0,1)^3$).

При тих же даних накопичена сума складе 133,1 тис. грн. ($100 * (1+0,1)^3$). Цей приклад показує, що фактор часу значно впливає на амортизаційні потоки та повинен відображатися в управлінському обліку.

Власне кажучи, методи амортизації, що використовуються у фінансовому та податковому обліках, суперечать принципу зміни вартості грошей у часі. Через те, що накопичені в порядку амортизації кошти, якщо вони дійсно накопичуються, нееквівалентні у фінансовому змісті витратам на придбання обладнання.

Справді, інвестор вкладає в обладнання деяку суму P , амортизує її певним методом протягом n років і створює резерв у тій же сумі P . Таким чином, інвестор, принаймні теоретично, несе деякий збиток [23, с.60].

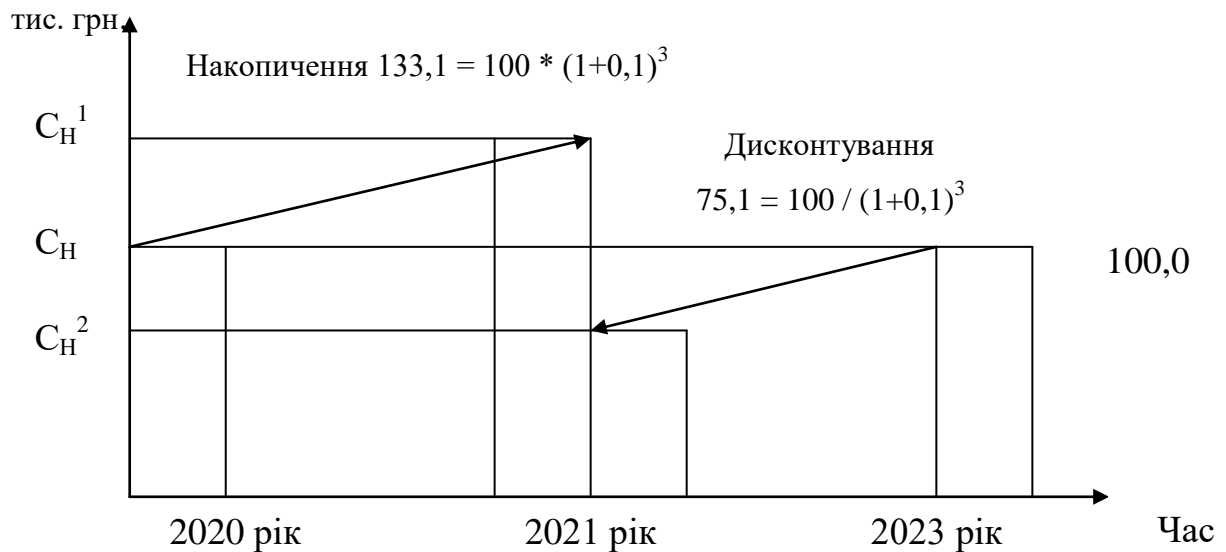

Рис. 2.3. Механізм врахування факторів часу: дисконтування та нарощування

Дисконтовані грошові потоки – це потоки, пов’язані з економічними проектами та скориговані з урахуванням розподілу цих потоків у часі і потенційного відсотку на вкладення коштів. Врахування часового аспекту дуже важливе, тому що в більшості інвестиційних проектів основні витрати, чи грошові видатки, здійснюються в перші роки, тоді як доходи від них, чи грошові надходження, розподіляються на багато років уперед.

У процесі нарахування і використання амортизації необхідно приймати до уваги і реальну вартість активів, що амортизуються.

В залежності від ситуації різниця між балансовою і ринковою оцінкою активу може суттєво відрізнятись. Так, наприклад, якщо йде мова про грошові кошти, то ця різниця практично відсутня, а у випадку з такими основними засобами, як спеціалізовані заводські приміщення й обладнання, вона може бути досить значною. Отже, різниця між ринковою і балансовою вартістю активів прямо залежить від типу активів, і в процесі прийняття фінансових рішень варто спиратися, де це можливо, саме на їх ринкову оцінку [65, с.379].

При організації обліку амортизації необхідно брати до уваги дію статичної, органічної, динамічної і еволюційно-адаптивної балансових

теорій.

При цьому статична й органічна балансові теорії вимагають оцінки активів у реальній ринковій вартості, хоча зрозуміло, що різниця між балансовою і ринковою вартістю не становить реального грошового потоку. Динамічна ж балансова теорія оцінює активи, що амортизуються, з погляду тих можливих чистих доходів, які можуть бути отримані в процесі їх виробничого використання.

Статична проблема домінує в порівнянні з динамічною: якщо компанія протягом тривалого періоду не може вирішити проблему готівки на статичному рівні, вона просто не виживе. У цьому випадку амортизаційний потік не забезпечений реальним грошовим потоком, а результатом використання активів, що амортизуються, є збитки у вигляді недоамортизованої первісної чи ринкової вартості.

Відповідно до концепції ув'язки цей збиток при вибутті недоамортизованого об'єкта повинен бути показаний як витрати в звіті про фінансові результати поточного періоду, що не допускається українським податковим обліком, але мусить бути відображений, чи, принаймні, може бути представлений в управлінському обліку.

При організації управлінського обліку необхідно брати до уваги і дію або бездіяльність системи податкових пільг і пов'язану з нею поняття відстрочених податків, а також інвестиційного податкового кредиту.

Інвестиційний податковий кредит – це визначений відсоток вартості нових активів, який закон іноді дозволяє фірмам вираховувати із суми, що підлягає сплаті як прибутковий податок.

Необхідно брати до уваги різницю між податковим і економічно обґрунтованим амортизаційним потоком.

Виходячи з вищевказаних позицій апробована на підприємствах “Відомість обліку амортизаційних потоків підприємства”. Відомість ведеться в помісячному розрізі і призначена для відображення:

- 1) Вхідних амортизаційних потоків.

2) Вихідних амортизаційних потоків.

3) Системи коригування амортизаційних потоків за трьома показниками:

- різниця між податковим і економічно обґрунтованим амортизаційним потоком;

- амортизаційні потоки в складі відстрочених податкових платежів;

- амортизаційні потоки в складі інвестиційного податкового кредиту.

4) Реальний амортизаційний потік.

Реальний амортизаційний потік = вхідному амортизаційному потоку - вихідний амортизаційний потік ± корегування амортизаційних потоків.

Всі амортизаційні потоки (вхідні, вихідні і коригувальні) у відомості управлінського обліку амортизаційних потоків підприємства представлені наступними показниками:

1. Відповідний проміжок часу (місяць), (відомість розрахована на рік).

2. Амортизаційний потік у бухгалтерській оцінці.

3. Амортизаційний потік у дисконтованій оцінці.

Дисконтована вартість – це сума очікуваного в майбутньому доходу або платежу мінус відсоток на капітал як компенсація за очікування.

Показником дисконтування може служити ставка НБУ, ставка кредиту комерційного банку, рівень інфляції тощо.

4. Питома вага дисконтованих амортизаційних місячних потоків у річному потоці.

5. Показник чутливості амортизаційного потоку до зміни ставок дисконтування, виражений у показнику дюрації.

Отже, система обліку амортизаційних потоків дозволить забезпечити порівняння вхідних і вихідних потоків з урахуванням їх коригування і визначити чутливість до зміни процентних ставок НБУ.

2.2. Облікове забезпечення поточних фінансових інвестицій

До поточних фінансових інвестицій належать короткострокові інвестиції з терміном утримання менше року, які можна вільно реалізувати, а також депозитні вклади на рахунках в установах банку з метою одержання відсотків).

Згідно з П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» відображення в обліку і звітності таких інвестицій здійснюється за собівартістю або справедливою вартістю кожної окремої інвестиції чи інвестиційного портфеля загалом. Зниження справедливої вартості інвестиції порівняно з її собівартістю (вкладеними коштами) розглядається як фінансові втрати, зростання – відносять на зменшення вказаних витрат.

У процесі реалізації інвестиційної нерухомості, інших довгострокових необоротних активів та фінансових інвестицій підприємство одержує дохід від інвестиційної діяльності. Балансова (залишкова) вартість названих активів становитиме собівартість реалізованих активів. Різниця між доходом і собівартістю з урахуванням додаткових витрат, пов'язаних зі списанням, реалізацією таких активів, даватиме результат – прибуток, збитки від інвестиційної діяльності. Доходи, витрати, результат інвестиційної діяльності відображається в обліку і звітності як інші доходи та інші витрати діяльності.

Фінансові інвестиції у різних формах є об'єктом оподаткування податком на прибуток та іншими податками.

Податок на додану вартість за операціями з фінансового інвестування не справляється, оскільки такі інвестиції не передбачають здійснення товарних операцій, постачання послуг.

Податок на прибуток від операцій з фінансового інвестування визначається за результатами роботи підприємства загалом, визначеними за даними обліку та фінансової звітності.

Якщо відповідно до нього передбачено здійснення коригування шляхом зменшення

фінансового результату до оподаткування, то в цьому разі відбувається:

- збільшення від'ємного значення фінансового результату до оподаткування (збитку);
- зменшення позитивного значення фінансового результату до оподаткування (прибутку).

Базова величина фінансового результату, що підлягає коригуванню, визначається за даними звітної форми № 2 «Звіт про фінансові результати». У складі доходів у цьому звіті фіксуються дохід від участі в капіталі за кредитовим оборотом відповідного рахунка 72 «Доход від участі в капіталі» та інші доходи на підставі рах. 74 «Інші доходи», серед яких можуть значитися такі доходи інвестиційного походження:

740 «Доходи від заміни вартості грошово-фінансових інструментів»,

741 «Доходи від продажів фінансових інвестицій»,

742 «Доходи від оновлення економічної корисності активів»,

744 «Доходи від неопераційної валютної курсової різниці»,

745 «Доходи від одержаних активів»,

74.6 «Інші доходи».

Витрати інвестиційного характеру, що вираховуються з доходів, формуються за дебетом рахунків:

96 «Витрати від участі (частки) в капіталі»,

97 «Інші витрати» та його субрахунків:

97.0 «Витрати від заміни вартості грошово-фінансових інструментів»,

97.1 «Собівартість збутих фінансових інвестицій»,

97.2 «Втрати від убутку корисності активів»,

97.4 «Втрати від неопераційних валютних (курсних) різниць»,

97.5 «Уцінка (зменшення) необоротних активів та фінансових інвестицій»,

97.6 «Списання (втрата) необоротних активів»,

97.7 «Інші витрати звичайної господарської діяльності».

Визначений шляхом списання доходів і витрат прибуток (збитки) на рахунку 79 «Фінансові результати», скоригований відповідно ПКУ, оподатковується за ставкою 18 %. Сума нарахованого за Декларацією податку на прибуток записується у дебет рахунка 98 «Податок на прибуток» і кредит субрахунку 64.1 «Розрахунки за податками» і зменшує чистий прибуток підприємства.

Певні особливості має оподаткування одержаних інвестором дивідендів, відсотків за здійсненими вкладеннями. Якщо інвестором виступає юридична особа, то нараховані за фінансовими інвестиціями дивіденди, відсотки до одержання обліковуються за кредитом рахунка 73 «Інші фінансові доходи» у кореспонденції з субрахунку 37.3 «Розрахунки за нарахованими доходами».

Нараховані до спати дивіденди, відсотки акціонерам, учасникам відносяться на фінансові витрат за рахунком 95 (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Кореспонденція рахунків суб'єктів господарювання з обліку нарахованих дивідендів, відсотків за фінансовими інвестиціями

№	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	Нараховані дивіденди, відсотки юридичним особам	95	67.1
2	Списання нарахувань на фінансові результати	79	95
3	Перерахування дивідендів, відсотків акціонерам, учасникам	67.1	31.1
4	Нараховано до одержання дохід від фінансових інвестицій	37.3	73.1-2
5	Надходження коштів від суб'єкта інвестування	31.1	37.3

Якщо інвесторами, акціонерами товариства виступають фізичні особи, то оподаткування дивідендів здійснюється податком на доходи фізичних осіб (ПДФО) у відповідності з ПКУ.

Роялті (платежі за використання нематеріальних активів підприємства - патентів, торгових марок, авторського права, програмних продуктів) оподатковуються за правилами, встановленими для оподаткування дивідендів, за ставкою 5%.

Для облікових операцій з короткостроковими фінансовими інвестиціями призначений синтетичний рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції», що згідно з Інструкцією № 291 Міністерства фінансів України має такі субрахунки:

- 35.1 «Еквівалентні грошові кошти»;
- 35.2 «Інші та поточні (короткострокові) фінансові інвестиції».

За дебетом рахунка 35 виписують придбання еквівалентних грошовим коштам та різноманітні короткострокові фінансові інвестиції в кореспонденції з кредитом синтетичних рахунків:

30 – придбано цінний папір (депозитний сертифікат) та інші цінні папери за готівку;

31 – перераховано кошти з наявних банківських рахунків за куплені цінні папери;

36, 37 – борги покупців, різноманітна дебіторська заборгованість зараховано на депозит у банк;

73 – зараховано на депозит у банк дивіденди та відсотки отримані підприємством.

За кредитом рахунка 35 зображують втрату (зменшення) їх вартості в кореспонденції з дебетом рахунків:

14 – переведення (трансформація) короткострокових фінансових інвестицій у довгострокові;

31 – перераховано на наявний поточний рахунок в банку депозитний вклад;

97 – відображення справедливої собівартості вкладених поточних фінансових інвестицій (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Кореспонденція рахунків з обліку поточних
(короткострокових) фінансових інвестицій

№ з/п	Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
			Д-т	К-т
1	Придбання інвестицій	Акти, касові ордери, платіжні доручення, виписка банку	35.2	30, 31, 68.5
2	Продаж інвестицій		30, 31, 68.5	74.1
3	Списання балансової вартості інвестицій	Бухгалтерська довідка	97.1	35.2
4	Дохід (відсотки) від інвестицій	Розрахунок	37.3	73.1

Аналітичний облік ведеться за кожною внесеною інвестицією. Для зведеного обліку використовують Журнал № 4 (розділ II) і Відомість № 4.2, або Журнал-ордер № 16 і Відомість № 18, або електронні реєстри в залежності від прийнятої на підприємстві форми обліку. У Балансі поточні фінансові інвестиції відображаються у складі оборотних активів (II розділ активу).

Таблиця 2.4.

Кореспонденція рахунків з обліку депозитних вкладів

Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1. Перерахування коштів на депозитний рахунок	Платіжне доручення, виписка банку	35.2	31.1
2. Нарахування відсотків за перший місяць (аналогічно й наступні місяці)	Виписка банку	37.3	73.2
3. Надходження відсотків на поточний рахунок	Те саме	31.1	37.3
4. Закриття депозитного вкладу з поверненням коштів на поточний рахунок	Те саме	31.1	35.2

Для обліку наявних інших необоротних активів призначений активний субрахунок 184 «Інші необоротні активи» синтетичного рахунку 18 «Довгострокова заборгованість дебіторська та інші наявні необоротні активи». На цьому субрахунку здійснюють відображення обліку придбаних, наявних та рух необоротних активів, які не відображені на інших бухгалтерських рахунках з обліку необоротних активів. На цьому рахунку обліковують активи, котрі неможливо використати протягом більше одного року з дати відображення аодії в балансі, зокрема заблоковані судовими чи фіскальними органами грошові кошти.

2.3. Облікове забезпечення довгострокових фінансових інвестицій

Для облікових операцій з довгостроковими фінансовими інвестиціями у бухгалтерському обліку використовують рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», що має такі функціональні субрахунки відповідно до Інструкції № 291:

- 14.1 «Інвестиції для пов'язаних сторін з урахуванням обліку участі в наявному капіталі»;
- 14.2 «Інші вкладені інвестиції пов'язаним партнерам»;
- 14.3 «Інвестиції непов'язаним партнерам».

Рахунок 14 призначений для комплексного узагальнення наявної інформації про отримання, наявність і рух довгострокових (вкладень) інвестицій у різноманітні цінні папери інших суб'єктів господарювання, облігації, внесків до зареєстрованого статутного капіталу підприємств.

Купівля (придбання) довгострокових фінансових інвестицій здійснюється на дебеті рахунку 14 (з урахуванням відповідних субрахунків) та кредиту рахунків:

- 30 «Готівкові кошти»,
- 31 «Рахунки в банках»,
- 68.5 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Завершення інвестиційних проєктів здійснюється списанням з кредиту рахунку 14 в активній кореспонденції з дебетом наступних субрахунків:

- 97.1 «Собівартість проданих (реалізованих) фінансових інвестицій»;
- 97.2 «Витрати від зменшення корисності активів»;
- 97.5 «Уцінення необоротних активів та фінансових інвестицій»;
- 97.6 «Списання необоротних активів».

На величину доходів від реалізації таких інвестицій дебетуються рахунки грошових коштів (30, 31), або розрахунків з дебіторами (36, 37) і кредитується рахунок 74, субрахунок 1 «Дохід від реалізації фінансових

інвестицій», який як і активний синтетичний рахунок 97 у кінці звітнього року закривається і усе переноситься на фінансові результати (субрахунок 79.3).

Аналітичний облік на рахунку 14 здійснюється по кожній придбаній номенклатурі фінансових інструментів у відомості № 4.2, журналі № 4 (розділ 2), або журналі-ордері № 16 і відомості № 18, електронних реєстрах.

Групування наявної інформації на рахунку 14 відбувається згідно встановлених критеріїв як спільність сторін та методом врахування інвестицій.

Проте, найчастіше придбані пакети акцій, інші види фінансових інвестицій обліковуються за собівартістю придбання. На кожну дату балансу (кінець кварталу) здійснюється зіставлення облікової ціни таких інвестицій з їх справедливою вартістю на ринку. Якщо є суттєві розбіжності, то проводиться переоцінка з доведенням облікової ціни кожного виду інвестицій до справедливої вартості.

За справедливою вартістю відображаються фінансові інвестиції в інші суб'єкти господарювання, крім інвестицій, що утримуються підприємством до їх погашення або обліковуються за методом участі в капіталі.

Справедлива вартість - це сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

За справедливою вартістю відбувається здійснення обліку інвестицій в спільні (асоційовані) та дочірні (інтегровані) підприємства, спільну діяльність за обов'язкової наявності однієї з умов:

- фінансові довгострокові інвестиції куплені та утримуються виключно для реалізації впродовж 12 місяців з дати придбання;

- інтегроване підприємство працює в умовах, які лімітують його здатність надавати кошти інвестору впродовж періоду, що перевищує 12 місяців.

На дату балансу, якщо є суттєві відхилення між обліковою і справедливою вартістю, проводиться переоцінка (дооцінка або уцінка)

інвестицій. Сума дооцінки інвестицій (перевищення справедливої вартості над обліковою) відображається у кредиті субрахунку 41.3 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

Кореспонденція рахунків з відображення в обліку переоцінки інвестицій

№ з/п	Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
			Д-т	К-т
1	Дооцінка інвестицій з віднесенням на збільшення капіталу в дооцінках	Акт переоцінки	14.2	41.3
2	Віднесення суми дооцінки раніше уцінених інвестицій до складу інших доходів	Те саме	14.2	74.6
3	Уцінка інвестицій за рахунок швидше створеного капіталу в дооцінках	Те саме	41.3	14.2
4	Віднесення уцінки на інші витрати за відсутності капіталу в дооцінках	Бухгалтерська довідка	97.5	14.2

Сума уцінки (перевищення облікової вартості над справедливою) раніше дооцінених інвестицій списується на зменшення цього джерела, а за його відсутності – на інші витрати у дебет субрахунку 97.5 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій».

Якщо підприємство або інвестиційна компанія через дивіденди отримує певну частку (додаткову) цінних паперів (акцій), то їх вартість у цьому випадку не буде зарахована як дохід і спостерігається лише зниження собівартості цінних паперів (акцій) за рахунок зростання кількості акцій.

Одночасно облік дисконту можна відобразити за допомогою наступних бухгалтерських записів у відповідних регістрах (табл. 2.6).

Таблиця 2.6.

Відображення в обліку облігацій, отриманих з нарахованим дисконтом

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	2	3	5
1	Зарахування придбаних цінних паперів (облігацій) до переліку фінансових інвестицій за ціною придбання	14.3	31.1
2	31.12.2016 р. здійснено нарахування відсоткового доходу для отримання	37.3	73.2
3	Облік амортизації дисконту	14.3	73.2
4	Отримання відсотків за цінний папір (облігація)	31.1	37.3
5	31.12.2017 р. нарахування відсоткового доходу до отримання	37.3	73.2
6	Облік амортизації дисконту	14.3	73.2
7	Отримання відсотків за цінний папір (облігація)	31.1	37.3
8	31.12.2018 р. здійснено нарахування відсоткового доходу для отримання	37.3	73.2
9	Облік амортизації дисконту	14.3	73.2
10	Отримання відсотків за цінний папір (облігація)	31.1	37.3
11	31.12.2019 р. нарахування	37.3	73.2

	відсоткового доходу до отримання		
12	Облік амортизації дисконту	14.3	73.2
13	Отримання відсотків за цінний папір (облігація)	31.1	37.3
14	Повернення отриманої раніше номінальної суми облігації	31.1	14.3

При відображенні на підприємстві випущених цінних паперів (облігацій) бухгалтерському обліку слід керуватися національним П(С)БО 11 “Зобов’язання” і національним П(С)БО 13 “Фінансові інструменти”.

Для відображення запису в регістрах короткострокових облігацій у вітчизняному Плані рахунків не передбачено відповідних рахунків, тому доцільно ввести доповнюючий додатковий субрахунок 607 “Зобов’язання за короткостроковими облігаціями” або скористатися субрахунком 685 “Розрахунки з іншими кредиторами” (табл. 2.7).

Нараховані за облігаціями відсотки відображають на рахунку 952 “Інші необов’язкові фінансові витрати”

Облік фінансових інвестицій передбачає активне використання такого підходу як метод участі в отриманому капіталі. Тобто – це специфічний метод бухгалтерського обліку отриманих фінансових інвестицій, що свідчать про право на певну частку у власності суб’єкта господарювання, згідно з яким облікова вартість (балансова вартість) на рахунку 14.1 може зростати або зменшуватися, відповідно, на встановлену суму частки інвестора у власному капіталі об’єкта інвестування. При цьому трансформації в капіталі об’єкта інвестування, що є відображенням результату операцій між об’єктом інвестування та інвестором, в обліку не зазначається.

Таблиця 2.7.

Відображення в бухгалтерському обліку цінних паперів (облігацій),
придбаних з отриманою премією

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	2	3	5
1	01.01.2017 р. врахування придбаних цінних паперів (облігацій) до складу фінансових інвестицій за ціною купівлі	14.3	31.1
2	31.12.2017 р. нарахування відсоткового доходу до отримання	37.3	73.2
3	Амортизація премії	95.2	14.3
4	Отримання відсотків за цінний папір (облігація)	31.1	37.3
5	31.12.2018 р. нарахування відсоткового доходу до отримання	37.3	73.2
6	Облік амортизації дисконту	95.2	14.3
7	Отримання відсотків за цінний папір (облігація)	31.1	37.3
8	31.12.2019 р. нарахування відсоткового доходу до отримання	37.3	73.2
9	Облік амортизації дисконту	95.2	14.3
10	Отримання відсотків за цінний папір (облігація)	31.1	37.3
11	Повернення отриманої раніше номінальної суми облігації	31.1	14.3

Здійснено розгляд найбільш розповсюджених операцій, що стосуються змін власного капіталу інвестованого суб'єкта, і алгоритм їх відображення в записах бухгалтерського обліку інвестора (табл. 2.8).

Таблиця 2.8.

Кореспонденція рахунків з обліку
фінансових інвестицій за методом участі в капіталі

Операції об'єкта інвестування	Підстава (документ)	Бухгалтерські записи в обліку інвестора	
		Д-т	К-т
Власний капітал підприємства (об'єкта інвестування) збільшився на суму прибутку, одержаного у звітному періоді	Довідка про результати діяльності інвестованого суб'єкта	14.1	72
Власний капітал підприємства зменшився на суму чистого збитку, одержаного у звітному періоді	Те саме	96	14.1 «
Підприємством нараховано дивіденди учасникам	Довідка про оголошені дивіденди інвестованим суб'єктом	37.3	14.1
Збільшення суми інвестицій за рахунок капіталу в дооцінках, додаткового капіталу	Акт переоцінки, бухгалтерські довідки	14.1	41.3, 42
Зменшення суми інвестицій, інше зменшення їх вартості за рахунок капіталу в дооцінках,	Те саме	41.3, 42	14.1

додаткового капіталу: - у межах залишку відповідних статей			
- понад залишок відповідних статей капіталу в дооцінках, додаткового капіталу інвестора	Те саме	44.1	14.1

При цьому у разі продажу або передачі інвестором активів його дочірньому, спільному або асоційованому підприємству прибуток (збиток) від таких операцій визнається:

- у частині, що відповідає частці інших інвесторів, - як дохід звітного періоду;
- у частині, що відповідає частці інвестора, - як доходи (витрати) майбутніх періодів.

Такі доходи або витрати будуть визнаватись прибутком або збитком інвестора протягом терміну амортизації відповідних активів інвестованим підприємством або після їх продажу іншим особам.

Аналогічно здійснюється визнання прибутку (збитку) і в дочірньому (асоційованому, спільному) підприємстві у разі продажу його активів інвестору такого підприємства.

Використання такого методу за умови одержання прибутку дочірнім (асоційованим) підприємством інвестор одержує «подвійну вигоду»:

- на частку участі в капіталі збільшує суму інвестиції (дебет субрахунку 14.1);
- у цій самій частині зростає дохід від участі в капіталі, а отже, й загальні прибутки інвестора (кредит субрахунку 72.1) (табл 2.9).

Таблиця 2.9.

Відображення в обліку реалізації активів дочірньому, асоційованому та спільному підприємствам

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	2	3	5
1	Відвантажено готову продукцію підприємству (в частині, що відповідає частці інших інвесторів)	37.7	70.1
2	Відображений ПДВ	70.1	64.1
3	Відображено готову продукцію (в частині, що відповідає частці інвестора)	37.7	69
4	Відображений ПДВ	69	64.1
5	Списана собівартість реалізованої продукції (в частині, що відповідає частці інших інвесторів)	90.1	26
6	Списана собівартість реалізованої продукції (в частині, що відповідає частці інвестора)	39	26
7	Визнання доходу від реалізації готової продукції після її продажу іншим особам	69	70.1
8	Визнання собівартості реалізації після продажу цієї продукції іншим особам	90.1	39

І навпаки, якщо дочірнє підприємство допускає збитки, то у звітності інвестора у відповідних частках відображається «подвійна втрата»:

- на відповідну частку збитків зменшуються власні доходи інвестора (дебет рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі», які за підсумками звітного періоду зменшують власні фінансові результати: дебет рах. 79 і кредит рах. 96);

- на цю ж суму зменшується сама інвестиція – кредит субрахунку 14.1.

Отже, використання даного методу обліку фінансових інвестицій стимулює інвестора до кардинальних дій, спрямованих на покращення ефективності роботи суб'єкта інвестування, до одержання за вкладені кошти «подвійної вигоди» і недопущення «подвійних втрат».

Облік вкладення інвестицій у спільну діяльність обумовлено національним П(С)БО 12 як відносини з створення або без створення юридичної особи, яка є об'єктом обумовленого договором спільного контролю кількох сторін. У договорі про спільну діяльність повинні бути зазначені:

- усі учасники такої діяльності, їх повні назви, адреси та інші дані, необхідні для здійснення юридичних дій;
- форми організації такої спільної діяльності:
- з утворенням юридичної особи;
- без утворення юридичної особи.
- умови здійснення спільної діяльності – предмет і місце діяльності, технічного забезпечення, організації виробництва, збуту продукції;
- частка кожного учасника у спільній діяльності та умови розподілу прибутку від неї;
- загальна сума та структура зобов'язань інвестиційного характеру щодо участі у спільній діяльності та інші.

Організація раціонального бухгалтерського обліку суттєво залежить від форми ефективної організації спільної діяльності – з створенням чи без створення юридичної особи.

Облік утвореної спільної діяльності з створенням відособленої юридичної особи здійснюється згідно встановлених правил обліку господарської одиниці з здійсненням методу участі в капіталі. При цьому контрольні функції за організацією ефективної господарської діяльності та ведення бухгалтерського обліку покладаються на іншу сторону (контрольного учасника) (табл. 2.10).

Таблиця 2.10.

Облік інвестицій у спільну діяльність в контрольного учасника

№ з\п	Зміст операцій	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1.	Відображено інвестиції у спільне підприємство	14.1	31.1
2.	Збільшення доходів від участі в капіталі на частку прибутку звітного періоду	14.1	72
3.	Відображено нараховані дивіденди учасникам	37.3	14.1
4.	Віднесено доходи від участі в капіталі на фінансові результати	72	79.2

Усі інші учасники спільної діяльності (крім контрольного учасника) в обліку і звітності відображають фінансові інвестиції за справедливою вартістю. Якщо справедливу вартість визначити неможливо, то інвестиції відображаються на дату балансу за собівартістю з урахуванням як зменшення корисності.

Висновки до розділу 2

1. Амортизація є складовою частиною фінансування відтворення основних засобів, а також (елементом) операційних витрат, які відокремлюються в системі фінансового обліку, а також складовою визначення оподаткованого прибутку підприємства у податковому обліку.

2. У процесі реалізації інвестиційної нерухомості, інших довгострокових необоротних активів та фінансових інвестицій підприємство одержує дохід від інвестиційної діяльності. Балансова (залишкова) вартість названих активів становитиме собівартість реалізованих активів. Різниця між доходом і собівартістю з урахуванням додаткових витрат, пов'язаних зі списанням, реалізацією таких активів, даватиме результат – прибуток, збитки від інвестиційної діяльності. Доходи, витрати, результат інвестиційної діяльності відображається в обліку і звітності як інші доходи та інші витрати діяльності.

3. Для облікових операцій з короткостроковими фінансовими інвестиціями призначений синтетичний рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції», що має такі субрахунки:

- 35.1 «Еквівалентні грошові кошти»;
- 35.2 «Інші та поточні (короткострокові) фінансові інвестиції»

4. Для облікових операцій з довгостроковими фінансовими інвестиціями у бухгалтерському обліку використовують рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», що має такі функціональні субрахунки:

- 14.1 «Інвестиції для пов'язаних сторін з урахуванням обліку участі в наявному капіталі»;
- 14.2 «Інші вкладені інвестиції пов'язаним партнерам»;
- 14.3 «Інвестиції непов'язаним партнерам».

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ І АУДИТ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

3.1. Методичне забезпечення аналізу та оцінки ефективності інвестиційних проєктів

Економічні процеси, що відбуваються в Україні на даний час, характеризуються принципово новими моментами: розвиток ринкових відносин, свобода підприємництва, превалювання приватних форм власності, регулююча роль держави в економічних відносинах.

Під інвестиційним проєктом розуміють об'єкт реального інвестування у формах: придбання цілісного майнового комплексу, нового будівництва, реконструкції, модернізації, капітального ремонту тощо [9, с.362].

Оцінка ефективності інвестиційних проєктів повинна здійснюватися з використанням наступних принципів:

- використання принципу альтернативності;
- моделювання потоків продукції (робіт, послуг) та різноманітних ресурсів у вигляді потоків грошових коштів;
- розробка проєкту по ряду обов'язкових розділів або аспектів: технічний, комерційний, інституціональний, екологічний, соціальний, фінансовий тощо;
- використання прийнятих в практиці ринкових відносин критеріїв оцінки ефективності проєктів на основі визначення ефекту співставлення майбутніх інтегральних результатів й витрат з орієнтацією на досягнення необхідної норми доходу на капітал та інших показників, а також приведення при цьому наступних витрат та доходів до умов їх співставності з врахуванням теорії вартості грошей у часі;
- врахування невизначеності та ризику реалізації проєкту.

Застосовувані методи оцінки ефективності використовують різні критерії, які можуть бути підрозділені на дві основні групи в залежності від

врахування фактору часу:

1. Методи, що засновані на дисконтованих оцінках.
2. Методи, що засновані на облікових оцінках.

Методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів можуть відрізнятися по різних факторах, які можуть бути враховані в процесі оцінки ефективності. До цих факторів належать:

- врахування різночасності грошових потоків;
- врахування структури інвестиційного проєкту;
- врахування структури та характеру грошових потоків в процесі реалізації проєкту;
- можливість оцінки альтернативних або одночасно реалізованих об'єктів;
- зв'язок критерію оцінки ефективності з оцінками капіталу підприємства.

Встановлено, що в умовах нестабільної економічної ситуації та інфляції не має сенсу застосовувати методи періоду окупності (PP) та розрахунку коефіцієнту ефективності (ARR), так як дані методи не враховують зміни вартості грошових потоків в часі, тобто дають досить наближену оцінку ефективності інвестиційних проєктів.

По відношенню до другої групи методів, які враховують фактор часу, слід відмітити їх методичну єдність, так як вони базуються на співставленні витрат по проєкту та накопиченої суми дисконтованих доходів по ньому, які використовуються у відповідності до критеріїв методу. Таким чином, вибір методу оцінки ефективності інвестиційного проєкту в більшій мірі визначається зовнішніми факторами, а саме:

- метою оцінки ефективності проєкту;
- необхідністю врахування певних факторів реалізації проєкту;
- загальними економічними умовами реалізації;
- обсягом та характером інвестиційної діяльності підприємства.

В сучасних умовах української економіки реалізація будь-якого

інвестиційного проекту вимагає підвищених вимог до економічної обґрунтованості інвестування, врахування факторів ризику, комплексної оцінки ефективності. Основною метою інвестування виступає нарощування потенціалу підприємства, підвищення його ринкової вартості, що стабілізує становище суб'єкта господарювання та створить передумови для подальшого розвитку.

Загальна економічна ситуація, фінансовий потенціал підприємств орієнтує їх переважно на коротко- та середньострокові інвестиційні проекти (строком від 1 до 5 років), так як вони більш активно впливають на їх фінансовий стан та менш ризиковані. З врахуванням вищенаведеного найбільш обґрунтованим є застосування комплексу критеріїв при оцінці ефективності інвестиційних проектів за наступною послідовністю.

Основна оцінка ефективності інвестиційного проекту повинна проводитися на основі критерію чистої приведеної вартості (NPV). З метою оцінки фінансової безпеки проекту здійснюється розрахунок модифікованої норми прибутку (MIRR). Для характеристики часових меж реалізації проекту оцінюється дисконтований строк окупності проекту (DPP). В цілях визначення моменту початку віддачі від проекту визначається точка беззбитковості проекту.

Такий комплекс оцінок, з однієї сторони, відповідає інтересам та вимогам інвесторів, які вони висувають до оцінки ефективності інвестиційних проектів. З іншої сторони, такий комплекс оцінок не суперечливий та забезпечує початкове врахування фінансового ризику: показник MIRR віддає переваги проектам, для яких $MIRR > CC$ (ціни джерела фінансування проекту), що створює умови для накопичень капіталу на підприємстві та підвищує його ринкову вартість. Оцінка дисконтованого строку окупності може надати додаткову інформацію та послужити укрупненою характеристикою ліквідності та ризикованості проекту, так як в умовах підвищеного ризику важливим може стати швидкість окупності проекту, а не максимізація прибутку. З точки зору ризику більш тривалі

проекти є більш ризикованими, так як грошові надходження, вартість ресурсів, умови реалізації за такими проектами важко прогнозувати, а точність прогнозу невисока.

Визначення точки безбитковості дає можливість охарактеризувати момент початку віддачі проекту, що, як правило, найбільш цікавить інвестора. В сучасних умовах віддається перевага проектам, за якими віддача починається вже в першому році реалізації. Крім того, визначення точки безбитковості використовується для більш детального аналізу чуттєвості проекту до різних факторів ризику.

Таким чином вибір методу оцінки ефективності інвестиційного проекту залежить від конкретної мети інвестування або їх поєднання: прибутковість (рентабельність), ліквідність, період окупності тощо.

Багато інвестиційних рішень доводиться приймати в умовах певної невизначеності, коли необхідно обрати напрямок дії з декількох альтернатив, настання жодної з яких неможливо визначити з повною впевненістю. Такі рішення щодо реалізації інвестиційних проектів пов'язані з ризиком.

Необхідність аналізу ризиків інвестиційних проектів обумовлена в першу чергу тим, що розрахунки та обґрунтування, які здійснюються для будь-якого інвестиційного проекту відносяться до наступних періодів та носять прогнозний характер. Так як процес реалізації інвестиційного проекту може носити тривалий характер, то зростає ймовірність відхилення прогнозних величин від можливого їх значення в певні моменти часу, тобто виникає ймовірність недостовірності показників, що використовуються для розрахунків, а як наслідок, самих розрахунків. В результаті однією з найважливіших задач обґрунтування інвестиційного проекту стає врахування та оцінка можливих негативних наслідків використання недостовірних показників. Основним інструментом таких досліджень виступає аналіз ризиків інвестиційних проектів, який є важливою складовою частиною комплексного обґрунтування проекту і відіграє важливу роль в прийнятті управлінських рішень з приводу інвестування. З іншого боку, аналіз ризиків є

тим складовим елементом, що пов'язує процес обґрунтування інвестиційного проєкту та управління його реалізацією.

Аналіз ризиків інвестиційних проєктів включає в себе наступні напрямки:

1. Загально методичні проблеми аналізу ризиків.
2. Якісний аналіз ризиків.
3. Кількісний аналіз ризиків.

На даний час, спостерігається тенденція ускладнення та надлишкової формалізації процесу аналізу ризиків без врахування того факту, що оцінка ризиків інвестиційного проєкту повинна завершитися його фінансово-економічною інтерпретацією та повинна вписуватися в існуючі на даному етапі системи обліку та планування діяльності підприємства.

Основні методичні підходи до оцінки ризиків інвестиційних проєктів засновані на використанні:

1. Статистичних методів.
2. Експертних методів.
3. Методів математичної статистики та теорії ймовірності.

Балабанов І.Г. [1, с. 110] вказує на можливість використання апарату теорії ігор, де пропонується для оцінки економічних ризиків використовувати методи фрактального аналізу. Однак, ці підходи найчастіше орієнтуються на макроекономічні проблеми; потребують наявності значних статистичних даних; оцінюють ризики узагальнено, без врахування їх можливої специфіки; розглядають ризики в основному в таких сферах діяльності, як ігорний бізнес, банківська діяльність, страхування.

Таким чином, поглиблення та спеціалізація оцінки ризиків, як економічного показника, що регулює процес прийняття інвестиційного проєкту до реалізації та використовуваного в подальшому як фактор управління інвестиційним проєктом, в цих підходах не розглядається. В результаті для вибору методів оцінки ризиків, орієнтованих на специфіку інвестиційних проєктів та практичне застосування, слід сконцентрувати

увагу на наступних напрямках:

- проаналізувати найбільш поширені методи оцінки ризиків (процедура, вихідна інформація, результатні показники);
- оцінити практичне застосування методів;
- визначити найбільш раціональні області застосування методів;
- проаналізувати ув'язку методів оцінки ризиків з економічними розрахунками.

В процесі оцінки ризиків інвестиційних проєктів можуть застосовуватися наступні методи:

1. Метод експертних оцінок.
2. Метод аналогій.
3. Метод поправочних коефіцієнтів.
4. Метод критичних значень.
5. Статистичні методи.
6. Метод аналізу чуттєвості.
7. Метод аналізу сценаріїв.
8. Метод “дерева рішень”.
9. Метод “Монте-Карло”.

Нижче представлена порівняльна характеристика методів оцінки ризику з врахуванням наступних параметрів, які є найбільш важливими в процесі вибору методу оцінки:

- необхідні вихідні дані;
- характер здійснюваних оцінок;
- тип інвестиційного проєкту;
- можливість поетапного планування і реалізації проєкту;
- строк та умови реалізації проєкту.

В результаті аналізу методів оцінки ризику виявлено, що такі параметри, як строк та умови реалізації проєкту не пов'язані достатньо тісно з методом оцінки ризику. Основний вплив на вибір методу оцінки ризику здійснюють тип проєкту, його новизна, можливість поетапного планування

й реалізації проєкту та необхідні вихідні дані.

Виходячи з проведеного аналізу, найбільш практично застосовані в сучасних умовах реалізації інвестиційних проєктів є наступні:

- експертний метод;
- метод поправочного коефіцієнту;
- метод критичних значень;
- метод аналізу чутливості.

Перспективним методом оцінки, на наш погляд, є комбінація декількох методів оцінки ризиків в залежності від цілей аналізу, типу інвестиційного проєкту та виду оцінюваних ризиків.

Методичною основою обґрунтованого та системного врахування факторів ризику інвестиційних проєктів є класифікація ризиків, яка може здійснюватись за різними ознаками: за причинами виникнення, за сферами прояву, за видами діяльності, за можливістю впливу на ризик, за галузями народного господарства, за тривалістю дії, за етапами рішення проблеми.

В економічній літературі існують різноманітні класифікації інвестиційних ризиків запропоновані дослідниками, які можна узагальнити у наступному вигляді (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Класифікація інвестиційних ризиків

Класифікаційна ознака	Вид інвестиційного ризику	Характеристика ризику
1. Природа виникнення	Суб'єктивний	Нестача досвіду; необґрунтовані амбіції; порушення правил поведінки на ринку
	Об'єктивний	Нестача інформації; стихійні лиха; значні зміни кон'юнктури ринку, рівня інфляції, законодавства
2. В залежності від етапу рішення проблем	На етапі прийняття рішення	Помилки у використанні методів визначення ризику; використанні дезінформації
	На етапі реалізації рішення	Помилка в реалізації правильного рішення; несподівані зміни суб'єктивних умов
3. За	Локальний	Ризик окремої фірми

масштабами	Галузевий	Ризик, що пов'язаний зі специфікою галузі
	Національний	Ризик, що охоплює підприємництво на рівні макроекономіки
	Міжнародний	Пов'язаний зі зміною світової кон'юнктури ринку
4.За сферами виникнення	Зовнішній	Несподівані зміни в економічній політиці; валютний ризик; стихійні лиха
	Внутрішній	Ризики, що пов'язані зі спеціалізацією підприємства
5.За можливістю страхування	Той, що страхується	Піддається кількісній оцінці та страхуванню страховими компаніями
	Той, що не страхується	Форс-мажорні ризики, рівень яких неможливо оцінити
6.За можливістю диверсифікації	Систематичний	Притаманний той чи іншій сфері підприємницької діяльності
	Специфічний	Пов'язаний з отриманням підприємницького доходу від конкретної операції
7.За результатами впливу	Чистий	Ризики, що не залежать від діяльності і не сприяють отриманню доходу (екологічні, політичні тощо)
	Спекулятивний	Фінансові; комерційні; інвестиційні; пов'язані з купівельною спроможністю грошей
8.За ступенем припустимості	Мінімальний	Рівень можливих втрат до 25% розрахункового прибутку
	Критичний	Характеризується 100% втратою прибутку
	Катастрофічний	Призводить до банкрутства підприємства
9.За впливом на загальний рівень ризику підприємства	Одиничний	Ризик підприємства розглядається ізольовано, не пов'язано з іншими проектами в портфелі фірми
	Внутрішньо-фірмовий	Ризик підприємства розглядається в зв'язку з інвестиційним портфелем фірми
	Ринковий	Ризик підприємства розглядається в контексті диверсифікації капіталу акціонерів фірми на фондовому ринку

Дана класифікація дозволяє виділити найбільш загальні види інвестиційного ризику, які притаманні підприємницькій діяльності в цілому.

Існує класифікація інвестиційної діяльності підприємства, як комплекс заходів спрямованих на реалізацію конкретного інвестиційного проекту. Сутність даної класифікації полягає в тому, що інвестиційний ризик не

розглядається як єдина категорія, а представляється поєднанням різних ризиків притаманних проекту на кожній стадії його реалізації. В зв'язку з цим передбачається, що будь-який інвестиційний проект проходить послідовно передінвестиційну, інвестиційну, виробничу та експлуатаційну стадії реалізації, причому кожній з них притаманні певні ризики, такі як технічний, маркетинговий, політичний, комерційний, екологічний тощо, а сукупність останніх утворюють інвестиційний ризик проекту.

Класифікація ризиків є основою кількісного та якісного аналізу ризиків інвестиційного проекту. Для кількісного аналізу ризиків дається характеристика всіх можливих ризиків проекту, тобто “інвентаризація” ймовірних ризиків з їх наступним групуванням. Після цього здійснюється оцінка впливу ризику на показники ефективності проекту, виявляються найбільш важливі на момент оцінки ризику та показники ефективності, що в найбільшій мірі реагують на прояв ризику. На цьому етапі відбувається ранжування ризиків експертним шляхом.

У виділених групах ризиків оцінюються можливість використання одного з методів оцінки ризику. Після цього здійснюється оцінка впливу фактору ризику на показники ефективності інвестиційного проекту. Потім формуються можливі інвестиційні рішення з врахуванням фактору ризику та комплекс заходів щодо його мінімізації.

Розглянуті вище методи оцінки (врахування) невизначеності та ризику в економічній (інвестиційній) практиці не завжди у повній мірі можуть бути адекватними дійсності. Вказані методи в більшій частині розроблені у теорії, однак на практиці використовуються достатньо рідко. Основна проблема полягає у тому, що неможливо оцінити ймовірність настання тієї чи іншої події (прояву фактора ризику). Основний критерій – максимізація прибутку – тут не “працює”. Досить розповсюджений в практиці економічних розрахунків аналіз чуттєвості дозволяє оцінити результати управлінських рішень, що приймаються, у випадку відхилень тих чи інших факторів зовнішнього середовища підприємства від прогнозованих значень. Однак,

для вибору ефективного рішення в умовах ризику оцінки результатів недостатньо. Необхідний ефективний інструмент, який дозволить знайти найбільш ефективне рішення з декількох альтернатив на основі поставленої мети та припустимим ступенем ризику.

Забезпечення планування інвестиційних потоків в стратегічній перспективі є складовим механізмом розробки інвестиційної стратегії. Говорячи про стратегічний план, слід зазначити, що він представляє собою розгорнутий у часі комплекс заходів, орієнтованих на стратегічну перспективу, які збалансовані по ресурсах, необхідних для реалізації господарської діяльності. Мінливість економічних умов ставить перед менеджментом підприємства завдання по необхідності розроблення алгоритму оптимізації виробництва, для якого можна використовувати різноманітні методи.

Інвестиційна стратегія полягає в консолідації базових цілей і завдань підприємства на стратегічну перспективу, а також в наявності затверджених дій і розосередження необхідних ресурсів для досягнення поставлених інвестиційних цілей і завдань. Розвиток підприємства, безумовно, є однією з найважливіших цілей, що стоять перед керівництвом підприємства, і саме грамотна інвестиційна політика дозволить досягти цієї мети шляхом вибірки найбільш оптимального розосередження необхідних стратегічних ресурсів в стратегічній перспективі.

Слід розглянути базові особливості інвестиційної стратегії підприємства: при побудові інвестиційної стратегії доцільно брати до уваги параметри зовнішнього середовища, які можуть мати вплив на діяльність, і провести врахування внутрішніх сильних і слабких сторін, що здійснюють потенційний вплив на підприємство. Аналіз інвестиційної діяльності є одним з найважливіших елементів в системі управління інвестиційною діяльністю підприємства. На основі результатів даного аналізу розробляються і обґрунтовуються інвестиційна політика підприємства, його стратегія і

тактика, приймаються комплексні інвестиційні рішення. Сам процес формування інвестиційної політики представлений на рис. 3.1.

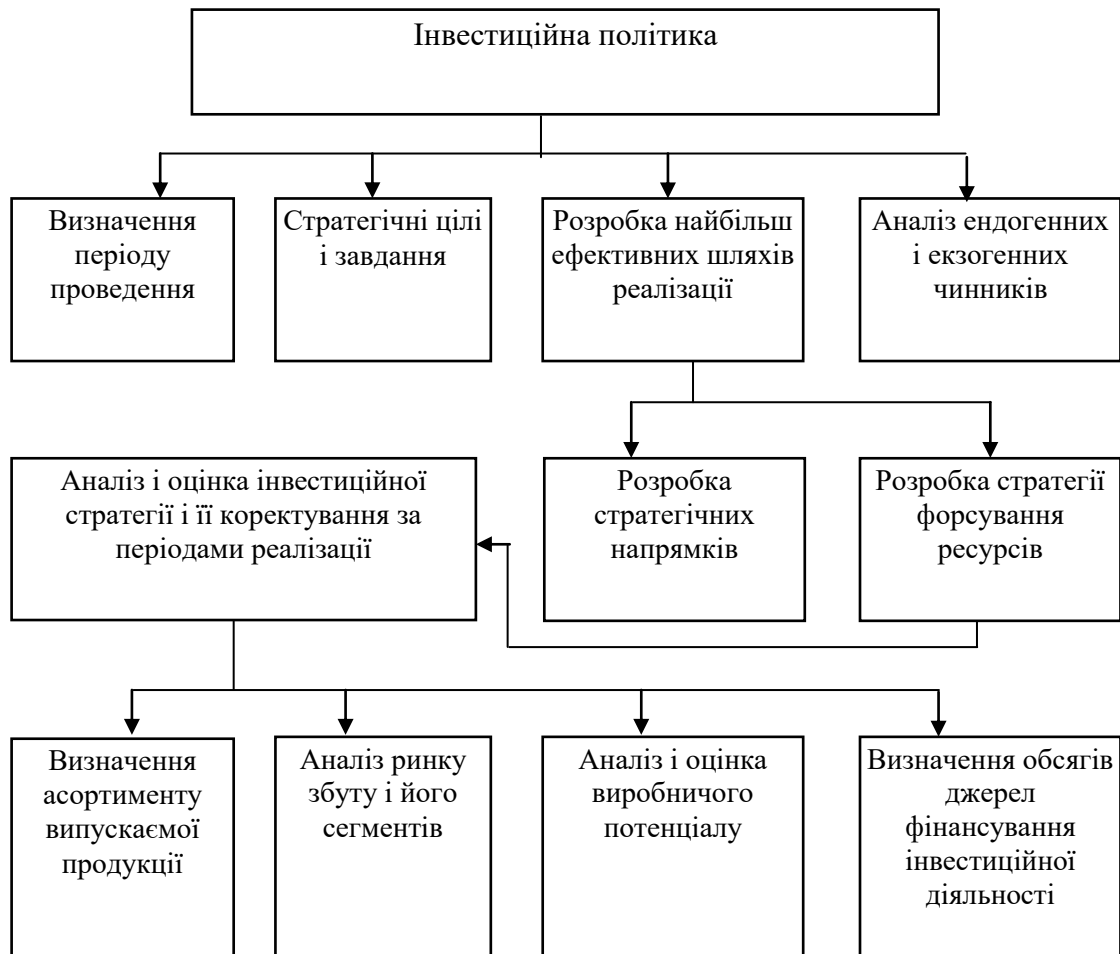

Рис. 3.1. Формування інвестиційної політики підприємства

Саме реалізація такої стратегії розвитку підприємства потрібна для успішного ведення господарської діяльності, тим більше з огляду на проблемні положення, які існують у всіх сферах на сьогоднішній день. Формування інвестиційної стратегії підприємства складається з наступних основних етапів (рис. 3.2.):

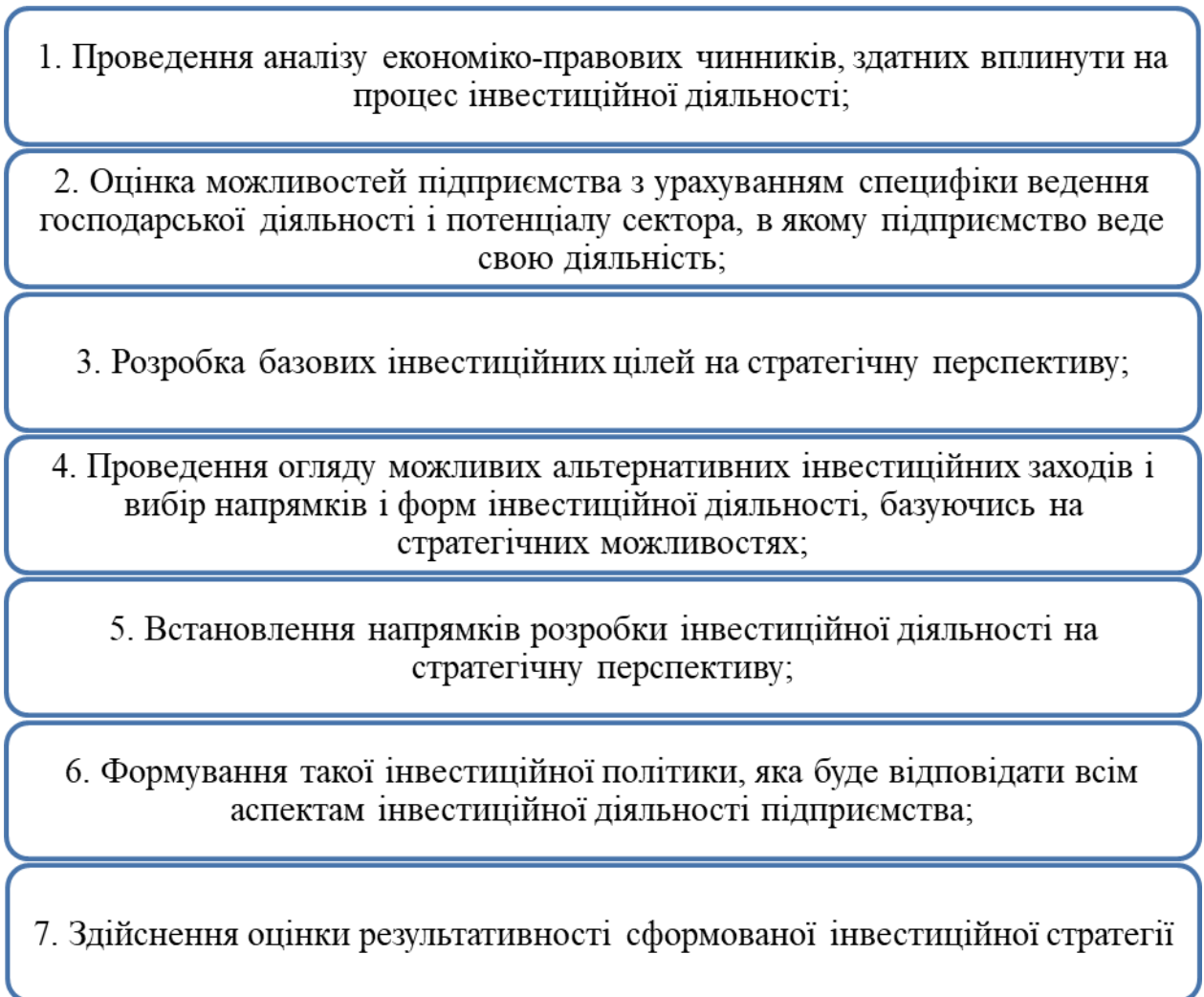

Рис. 3.2. Етапи формування інвестиційної стратегії підприємства

Розробка інвестиційної політики передбачає: визначення цілей суб'єкта господарювання як в оперативній діяльності, так і на перспективу, вибір найбільш перспективних і вигідних вкладень інвестиційних ресурсів, розробку пріоритетів розвитку, провести оцінку альтернативних проектів, виробити технологічні, маркетингові, фінансові прогнози, зробити раціональну оцінку наслідків реалізації проектів.

3.2. Оцінка інвестиційної діяльності

Після здійснення побудови інвестиційної стратегії потрібно провести її оцінку за певними критеріями, перерахованим в рис. 3.3.

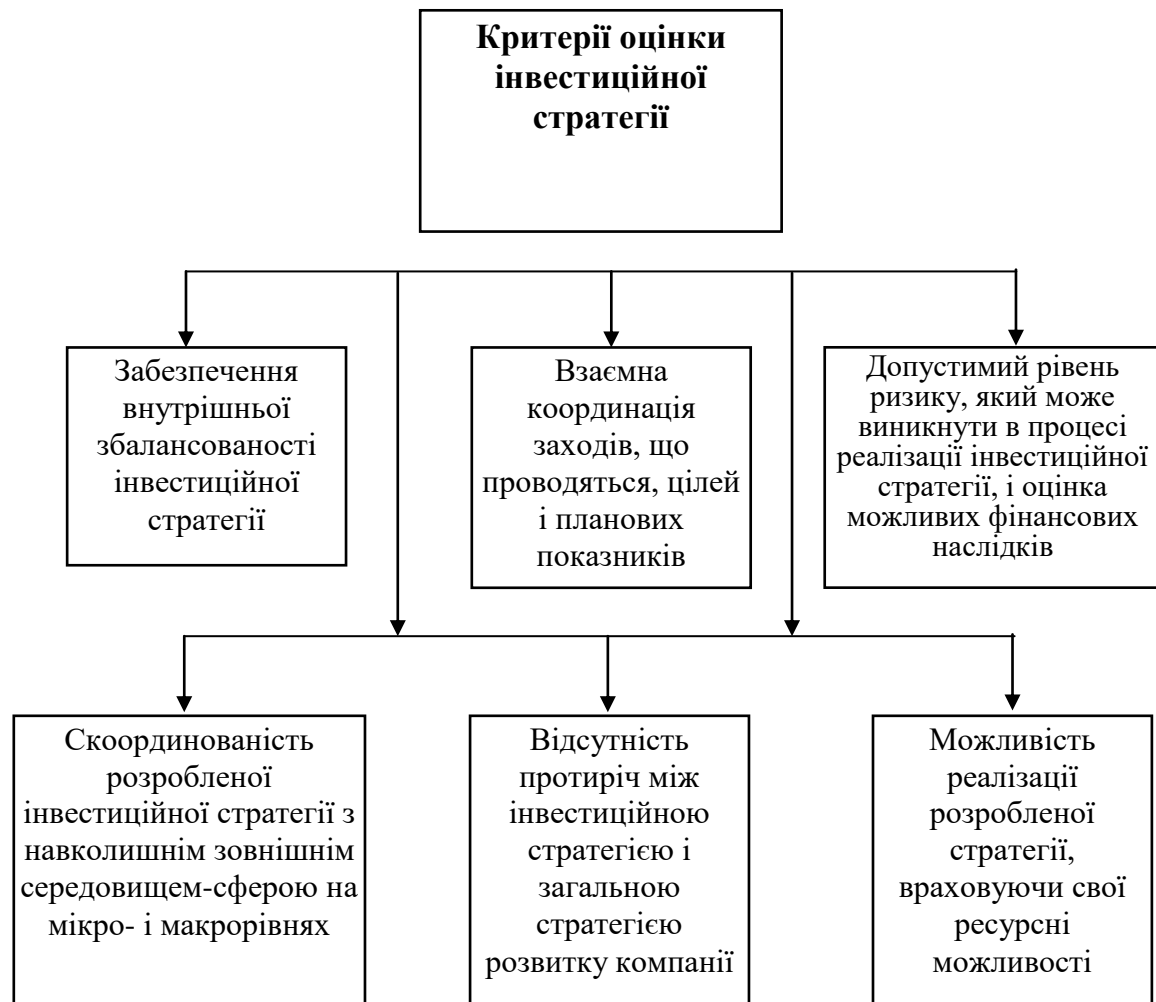

Рис. 3.3. Критерії оцінки інвестиційної стратегії

В якості прикладу оцінки фінансово-економічної ефективності розглядається інвестиційна діяльність Ковельського державного лісогосподарського підприємства, яке в основному займається лісозаготівлею та постачанням на ринок будівельних матеріалів (брус, дошка обрізна тощо). Але даний вид діяльності не забезпечував високих фінансових результатів та рентабельності.

В результаті проведених маркетингових досліджень з метою підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності було розроблено три інвестиційних проєкти:

- проєкт 1 – будівництво лісохімічного комплексу;
- проєкт 2 – придбання станків для лісопильного цеху;
- проєкт 3 – переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів тощо.

Для реалізації Ковельським держлісгоспом кожного з проєктів необхідні банківські кредити в різних обсягах, а з врахуванням різних факторів (в т.ч. ставок комерційних банків) була прийнята ставка дисконтування в розмірі 15% (дані здійснено у 2019 році).

Нашим завданням є оцінка та вибір найбільш ефективного інвестиційного проєкту. З цією метою спочатку ми використовуємо загальноєкономічні показники ефективності фінансово-господарської діяльності, а саме рентабельність власного капіталу та коефіцієнт поточної ліквідності. Саме підвищення рентабельності та підтримка ліквідності на нормативному рівні є основними умовами роботи підприємств деревообробної промисловості.

Прогноз основних показників діяльності для кожного проєкту з деталізацією по роках наведений в табл. 3.2 та 3.3.

Таблиця 3.2

Динаміка рентабельності власного капіталу кожного інвестиційного проєкту

Варіанти інвестиційних проєктів	Рентабельність власного капіталу по роках реалізації проєкту, %				
	1	2	3	4	5
Будівництво лісохімічного комплексу	11,3	12,2	12,0	13,3	12,3
Придбання станків для лісопильного цеху	2,0	14,7	14,6	14,4	14,4
Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів	0,9	2,5	12,0	18,0	15,0

Таблиця 3.3

Динаміка коефіцієнту поточної ліквідності кожного інвестиційного проекту

Варіанти інвестиційних проектів	Коефіцієнт поточної ліквідності по роках реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Будівництво лісохімічного комплексу	0,02	5,93	4,20	3,16	0,94
Придбання станків для лісопильного цеху	3,22	1,21	1,96	2,49	2,72
Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів	0,17	0,19	0,20	0,55	0,99

На основі проведених розрахунків показників рентабельності власного капіталу та ліквідності (табл. 3.2-3.3) найбільш вигідним на протязі всього строку реалізації представляється проект “Придбання станків для лісопильного цеху” та “Будівництво лісохімічного центру”. Проект “Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів” уступає їм по обох параметрах.

Надалі проведемо оцінку проектів на основі показників, які використовуються саме для визначення ефективності реальних інвестиційних проектів.

У відповідності до результатів проведеного анкетування спеціалістів у галузі реального інвестування (табл. 3.2) та розроблених рекомендацій (табл. 3.3) для оцінки ефективності інвестиційних проектів ми обрали показники: чиста приведена вартість, внутрішня норма прибутковості, дисконтований період окупності та індекс рентабельності інвестицій (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Оцінка ефективності інвестиційних проєктів Ковельського держлісгоспу в розрізі обраних показників

Показники	Варіанти інвестиційних проєктів		
	Будівництво лісохімічного комплексу	Придбання станків для лісопильного цеху	Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам плінтусів
1. Чиста приведена вартість, тис. грн.	2236,5	8997,4	1252,7
2. Внутрішня норма прибутковості, %	15,84	20,60	19,55
3. Дисконтований період окупності, місяць	72	58	47
4. Індекс рентабельності, коефіцієнт	1,08	1,19	1,01

У відповідності до отриманих результатів можна скласти рейтинг проєктів по кожному з параметрів оцінок (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Рейтинг інвестиційних проєктів у відповідності до проведених оцінок

Показники	Рейтинг проєктів		
	Найбільш ефективний	Середній	Найбільш не ефективний
1. Чиста приведена вартість	Придбання станків для лісопильного цеху	Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів	Будівництво лісохімічного комплексу
2. Внутрішня норма прибутковості	Придбання станків для лісопильного цеху	Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів	Будівництво лісохімічного комплексу
3. Дисконтований період окупності	Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів	Придбання станків для лісопильного цеху	Будівництво лісохімічного комплексу
4. Індекс рентабельності	Придбання станків для лісопильного цеху	Будівництво лісохімічного комплексу	Переозброєння в напрямку виготовлення дерев'яних дверей, рам, плінтусів

Дані табл. 3.5 не дають можливості визначити найбільш ефективний проєкт, хоча і за більшістю критеріїв найбільш привабливим є проєкт “Придбання станків для лісопильного цеху”, а найменш – проєкт “Будівництво лісохімічного центру”. Хоча якщо використовувати в якості основного показника дисконтований період окупності, то інвестор обере проєкт “Переозброєння в напрямку виготовлення дерев’яних дверей, рам, плінтусів”.

Безпосередньо роль інвестиційної стратегії щодо підвищення ефективності розвитку підприємства полягає у виконанні завдань, перерахованих нижче:

- відбувається формування механізмів, здатних забезпечити реалізацію базових економічних цілей розвитку підприємства;
- грамотна інвестиційна стратегія забезпечить раціональне маневрування ресурсами, якими володіє підприємство;
- адаптація до динаміки зовнішнього інвестиційного середовища і пошук нових можливостей;
- мінімізація негативного впливу зовнішнього інвестиційного середовища;
- вироблення певної поведінки при реалізації інвестиційних операцій;
- зміни організаційної культури всієї організації в стратегічній перспективі;
- вибір інвестиційних проєктів згідно з критеріями оцінки;
- пошук найбільш вигідних інструментів для залучення інвестиційних вкладень.

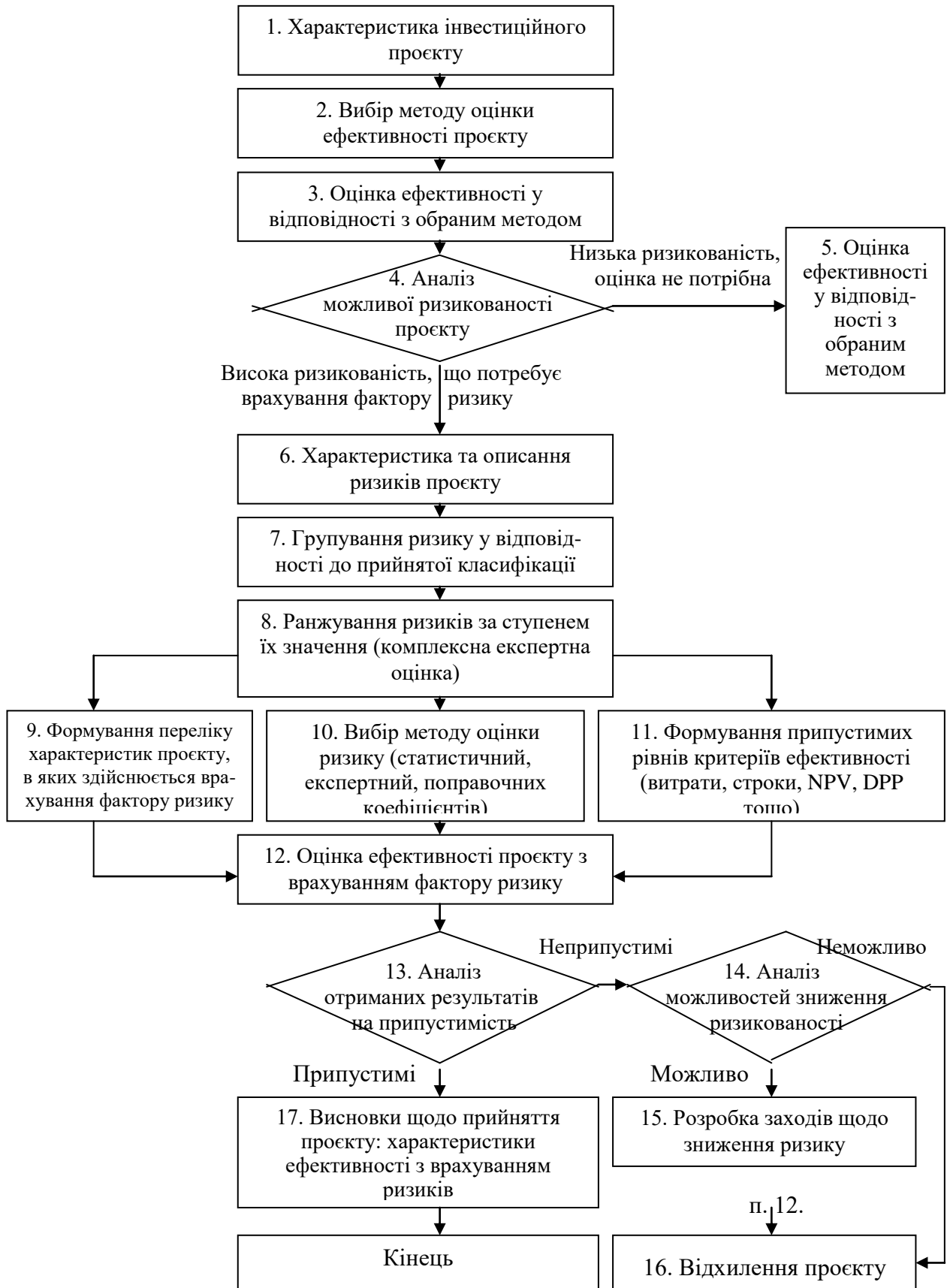

Рис. 3.4. Алгоритм оцінки ефективності інвестиційних проектів з врахуванням факторів ризику

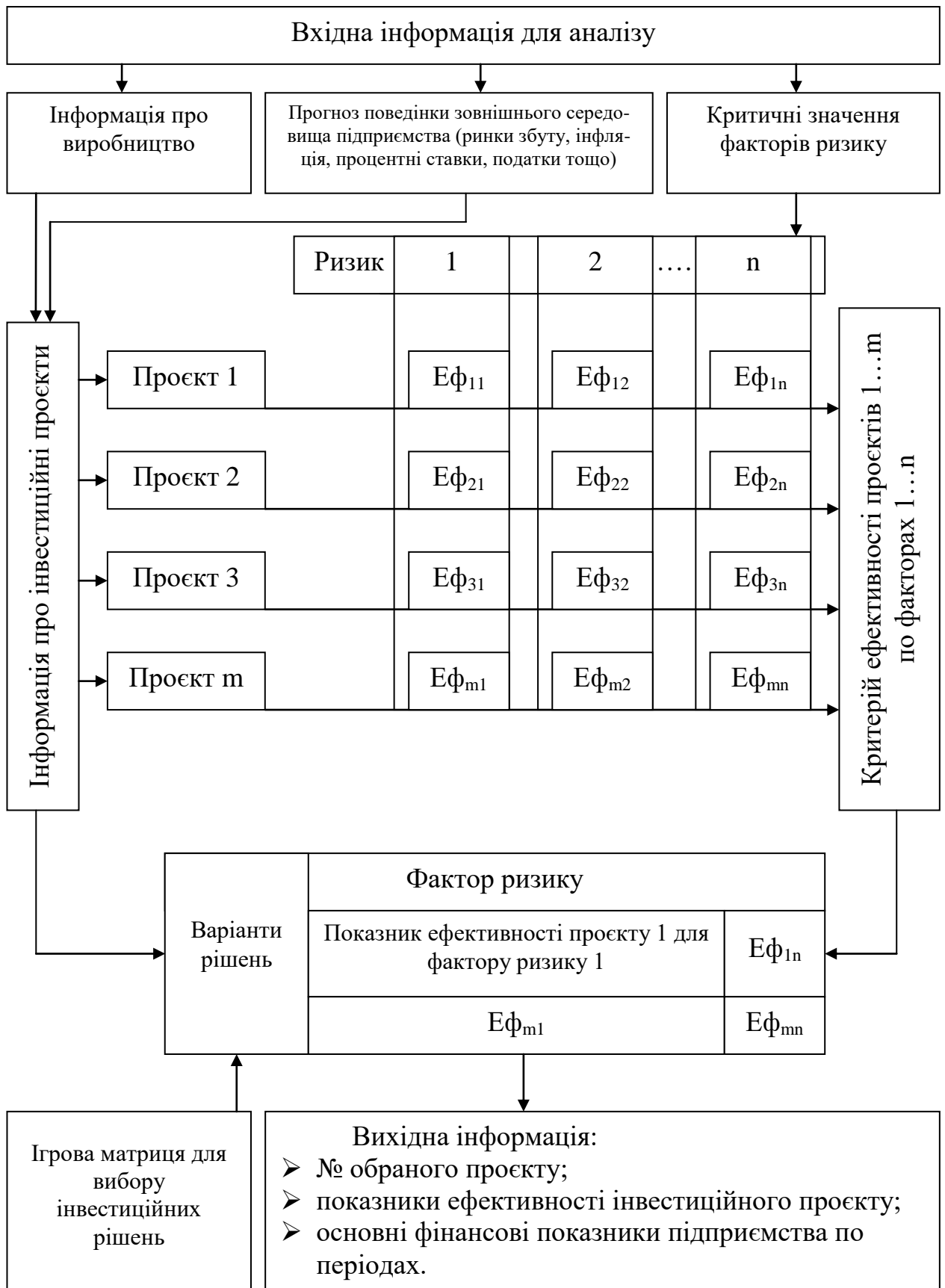

Рис. 3.5. Алгоритм вибору інвестиційного рішення на підприємствах в цілому, а також в розрізі суб'єктів господарювання деревообробної промисловості

Результати досліджень показали, що при обґрунтуванні ефективності реалізації інвестиційного проєкту не слід орієнтуватися на який-небудь єдиний універсальний показник. Тому, на наш погляд, доцільно удосконалити методику інвестиційних проєктів деякими неврахованими зовнішніми ризиками та факторами, що здійснюють вплив на них, а саме ризиком зниження ціни продукту, більш жорстких екологічних нормативів, зміни кон'юнктури ринку продукції, впровадження якісно нових технологій.

Це вимагає удосконалювати методи оцінювання ефективності інвестиційних рішень в умовах невизначеності та ризику. У такій ситуації теорію ігор можна розглядати як інструмент, що допомагає вирішувати завдання оптимізації прийняття управлінських рішень. Саме тому розроблений метод врахування факторів невизначеності та ризику при здійсненні (плануванні) інвестиційних проєктів. У загальному вигляді метод врахування факторів невизначеності та ризику можна представити наступним чином (рис. 3.5).

Маючи три інвестиційні проєкти, точну оцінку їх ефективності можна провести з врахуванням можливих факторів невизначеності та ризику. У цих цілях слід використати аналіз чуттєвості проєктів та теорію матричних ігор.

В якості інтегрального показника ефективності інвестиційних проєктів використаємо рентабельність інвестицій (індекс рентабельності). Аналіз чуттєвості передбачає проведення експерименту з моделлю підприємства та обчислення індексу рентабельності інвестицій при позитивних та негативних відхиленнях фактору ризику. У всіх трьох проєктах використовуються наступні фактори невизначеності та ризику:

- ставки податків;
- обсяг інвестицій;
- ціна на готову продукцію;
- затримки платежів;
- втрати при продажах;
- відстрочка оплати прямих витрат;

- заробітна плата персоналу;
- ставки по кредитах;
- рівень інфляції;
- прямі витрати;
- загальні витрати;
- обсяг реалізованої готової продукції;
- ставка дисконтування.

На основі проведеного аналізу можна розробити базові правила, якими має керуватися підприємство при проведенні внутрішньо фірмового планування в процесі забезпечення інвестиційної діяльності фінансовими ресурсами. Ці правила перераховані нижче:

- при забезпеченні інвестиційних вкладень в проекти з тривалими термінами окупності слід фінансувати, використовуючи довгострокові позикові кошти

- інвестиційні вкладення в найбільш ризикові проекти слід фінансувати з власних коштів

- необхідно контролювати кількість акцій, що знаходяться у відкритій підписці, щоб не втратити контроль над підприємством в майбутньому

- інвестиційні вкладення в проекти з найбільшим ризиком повинні в майбутньому принести і найбільший дохід.

3.3. Процедури організації та методики аудиту оцінки ефективності фінансових інвестицій

Трансформація економічних відносин припускає планування, регулювання, керування і контроль виробничих і технологічних процесів. У цьому зв'язку доцільно застосовувати різноманітні методи розробляти аудиторські моделі для вирішення завдань, що виникають у ході виробничо-господарської діяльності. Це дозволить при зіставленні інвестиційного проекту і підприємства визначити і вибрати варіанти подальшого розвитку інвестиційного процесу, дасть можливість забезпечити раціональний розподіл наявних у підприємства ресурсів для виконання поставлених стратегічних цілей інвестиційного розвитку. Досить часто в у реальній фінансово-господарській діяльності виникає необхідність обрати найкращий варіант інвестування вільних грошових коштів. Зазвичай, таке завдання виникає у тому випадку, коли у інвестора є достатній обсяг фінансових ресурсів та широкі можливості їх використання в силу наявності великої кількості проектів, які потребують інвестування для своєї реалізації. За своїм характером дана задача відноситься до задач порівняльної економічної ефективності вкладень, при вирішенні яких із множини варіантів необхідно обрати для реалізації лише один, якому притаманні найкращі показники ефективності з позиції інтересів інвестора. Таким чином, управління фінансовими інвестиціями передбачає аудит розподілу й оптимізації ресурсів.

Метою аудиту фінансових інвестицій є об'єктивна перевірка і підтвердження реальності і достовірності показників звітності. Етапи проведення аудиту фінансових інвестицій наведені на рис. 3.6.

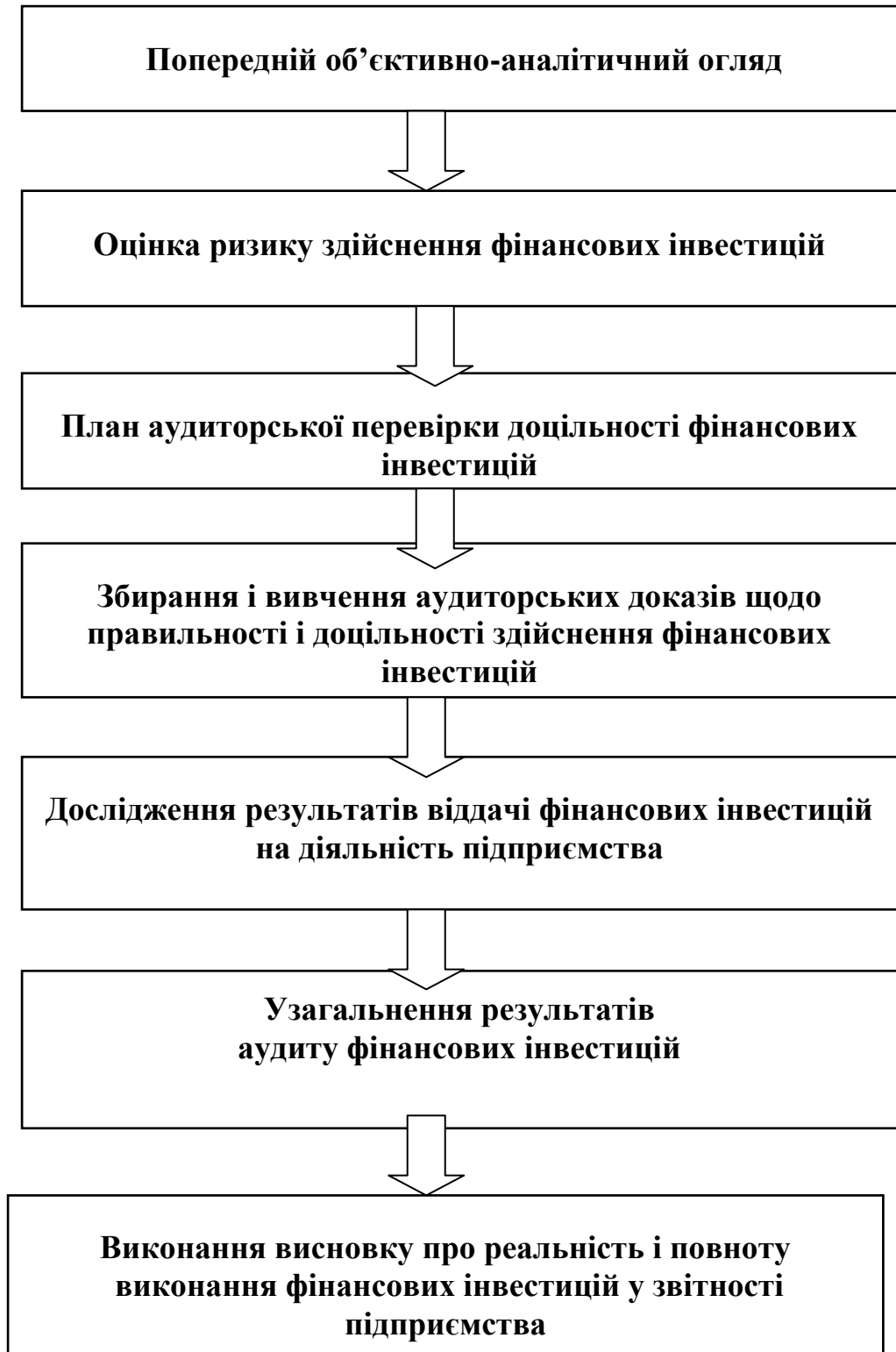

Рис. 3.6 Етапи аудиторської перевірки фінансових інвестицій підприємства

Контроль інвестиційної діяльності являє собою комплекс контрольних дій, що здійснюється за дорученням керівника організації з метою

встановлення законності, достовірності, економічної обгрунтованості та доцільності реалізації інвестиційного процесу, а також правомірності дій посадових осіб, залучених до його реалізації. Перш за все, під час перевірки перевіряються:

- правильність обліку об'єктів інвестиційного доходу,
- доходів і збитків від інвестиційної діяльності,
- коректність відображення операцій, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, на рахунках бухгалтерського обліку.

При цьому аудитором використовуються розрахунково-аналітичні прийоми контролю з метою правильного визначення перерахованих доходів і збитків для надання замовнику повної, достовірної, правдивої та неупередженої інформації як бази подальшого прийняття управлінських рішень.

В процесі аудиту інвестиційної діяльності особливо важливим є порівняння прогностичних даних з реальними показниками з метою виявлення відхилень і оцінки їх суттєвості. Для цього аудитором виконуються певні процедури, які за своїм характером можуть бути трьох видів:

- процедури оцінки ризиків інвестиційних проєктів – це аудиторські процедури, що виконуються для отримання розуміння суб'єкта господарювання та його середовища, включаючи його внутрішній контроль з метою оцінки ризиків суттєвого викривлення на рівні фінансових звітів по реалізації інвестиційних проєктів;

- тести контролю інвестиційних проєктів-тести, які виконуються для отримання аудиторських доказів щодо операційної ефективності заходів контролю для попередження або виявлення і виправлення суттєвих перекручень щодо інвестиційних проєктів;

- процедури по суті інвестиційних проєктів-аудиторської процедури, що виконуються для виявлення суттєвих перекручень щодо інвестиційних проєктів на рівні тверджень.

Вони включають: статистичну перевірку інформації про класи операцій, залишки на рахунках і розкриття інформації; аналітичні процедури по суті.

Отже, аудит інвестицій має на меті перевірку правильності здійснення інвестиційної діяльності та генерування інформаційного забезпечення для формування ефективних управлінських рішень.

Незалежний фінансовий аудит інвестиційних проєктів є необхідною складовою управління ними. Його значення зростає в міру реалізації проєкту. Дью-ділідженс забезпечує інвестора необхідною інформацією для прийняття кінцевого рішення про вкладення коштів в певний проєкт. Незалежний фінансовий аудит надає зацікавленим користувачам (інвесторам, власникам компанії-реципієнту, топ-менеджменту компанії-реципієнта тощо) достовірну інформацію про ефективність використання інвестиційних ресурсів, а також дає можливість своєчасно виявити нові ризики, що не були актуальні на момент проведення дью-ділідженс, і відхилення фактичних показників від запланованих для з'ясування причини таких відхилень.

Метою аудиту інвестиційних проєктів є встановлення відповідності застосовуваної компанією-реципієнтом інвестиційних ресурсів методики обліку операцій з реалізації інвестиційних проєктів правових норм України, належного використання інвестиційних ресурсів відповідно до фінансової політики інвестора, а також висловлення незалежної думки щодо достовірності фінансової та нефінансової звітності, яка відображає показники реалізації інвестиційного проєкту.

Серед завдань незалежного аудиту інвестиційних проєктів можна виділити такі:

1. Перевірка правильності віднесення активів до інвестицій, визначення їх вартості.
2. Розмежування в обліку інвестицій за відповідними ознаками, в тому числі за проєктами.

3. Перевірка правильності організації і ведення обліку, пов'язаного з реалізацією інвестиційних проєктів.

4. Підтвердження правильності документального оформлення витрат.

5. Верифікація витрат (встановлення факту здійснення витрат, її доцільності і ефективності).

6. Перевірка порядку проведення закупівель на предмет відповідності законодавчим вимогам, вимогам інвестора або донора інвестиційних ресурсів.

7. Підтвердження законності, повноти та достовірності відображення операцій з реалізації інвестиційних проєктів на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності.

Практика проведення аудиту інвестиційних проєктів в зарубіжних країнах свідчить про те, що багато компаній користуються методичними підходами, розробленими великими аудиторськими компаніями, зокрема Deloitte, PwC, KPMG. Узагальнення досвіду цих компаній, підходів вітчизняних і зарубіжних вчених до організації та проведення незалежного фінансового аудиту інвестиційних проєктів дозволило виділити етапи і процедури його проведення (табл. 3.6). Слід зазначити, що аудиторські процедури на кожному з етапів незалежного аудиту інвестиційних проєктів можуть доповнюватися в залежності від специфіки проєкту, а також від результатів попередніх аудитів (якщо вони були). Одним з найбільш відповідальних етапів проведення аудиту є підготовчий, на якому розробляється програма проведення аудиту, оскільки повнота охоплення питань в процесі аудиту багато в чому визначає корисність інформації, отриманої за результатами аудиту, для інвестора. Перелік питань, які включають в програму аудиту, залежать від специфіки інвестиційного проєкту і завдання, яке ставить замовник проєкту.

Таблиця 3.6

Послідовність проведення незалежного фінансового аудиту інвестиційних проєктів і процедури перевірки

Елемент перевірки	Аудиторські процедури
Узгодження завдання з замовником, ознайомлення з діяльністю виконавця проєкту і сутністю інвестиційного проєкту	Відправлення листів-запитів до вищому управлінському персоналу з метою отримання відповідної інформації, складання програми аудиту, спостереження, аналітичні процедури, експрес-огляд
Визначення рівня суттєвості	Аудиторські процедури, визначені МСА 315
Ознайомлення з матеріалами попередніх аудитів (за наявності)	Відправлення листів-запитів до вищого управлінського персоналу щодо перевірок, які вже відбулися, ознайомлення з матеріалами попередніх аудитів та отримання інформації про облік зауважень попередніх аудиторів
Оцінка наявної проєктної документації	Перевірка затвердженої проєктної документації (наявність факту затвердження), дія документації, відповідність законодавчим нормам
Визначення стану об'єкта інвестиційного проєкту, перевірка дотримання терміну виконання	З'ясування відповідності фактичної діяльності виконавця проєкту діяльності, передбаченої проєктною документацією, перевірка графіка виконання інвестиційного проєкту
Встановлення відповідності синтетичного і аналітичного обліку інвестиційних операцій	Перевірка записів на рахунках бухгалтерського обліку, перевірка правильності оформлення первинних документів і облікових регістрів
Верифікація витрат за проєктом	Перевірка факту здійснення витрат, тестування витрат по дотриманню принципів ефективності, результативності та економності
Встановлення відповідності процедури закупівель вимогам інвестора	Перевірка тендерної документації і цінових запитів. Порівняння політики підприємства з вимогами інвестора
Встановлення законності надходження і вибуття активів	Інспектування наявності активів, перевірка правильності відображення вибуття активів в обліку
Оцінка правомірності реалокатії фінансових ресурсів в бюджеті	Перевірка доцільності здійснення таких витрат, перевірка наявності запиту про реалокатії до інвестора (донора), наявність позитивної відповіді або відмови від інвестора (донора)
Визначення правомірності здійснення видатків понад визначені в бюджеті	Перевірка наявності письмового обґрунтування необхідності здійснення витрат, перевірка наявності погодження видатків понад бюджету з інвестором
Підтвердження фінансової та нефінансової звітності по інвестиційному проєкту	Аудиторські процедури відповідно до МСА 500
Завершальний етап	Обробка інформації, підготовка звіту, ознайомлення з результатами аудиту замовника

За результатами виконання перших трьох завдань аудиторам слід розробити пропозиції щодо оптимізації вартісних і технологічних рішень, якщо в процесі аудиту було з'ясовано, що існує така можливість.

Для виконання 4-6 завдань потрібно залучати експертів, виходячи з особливостей реалізації інвестиційних проєктів, в основному це буде робота зовнішніх експертів. Виконуючи завдання 4-8 аудитор необхідно визначити, наскільки розроблена проєктної кошторисної документації і графіка реалізації інвестиційного проєкту, є коректними і реальними до виконання. Адже ці два фактори (коректність і реальність) є ключовими при подальшій верифікації витрат на виконання інвестиційного проєкту. За результатами виконання 4-8 завдань аудитори повинні розробити рекомендації з доопрацювання проєктно-кошторисної документації, а в разі необхідності – внести зміни до кошторисів витрат на виконання окремих робіт і загального бюджету проєкту, підтвердити достовірність звітності.

Виконання завдання 9 є найбільш трудомістким в частині ідентифікації витрат, оцінки їх доцільності, ефективності та результативності. Така оцінка повинна проводитися навіть у випадку, якщо витрати закладені в бюджет і їх фактичний обсяг не перевищує запланований. За результатами виконання 9-16 завдань аудитори зможуть сформулювати висновки про доцільність та ефективність проведених витрат, обґрунтованості додаткових витрат (якщо такі витрати були), визначити фактичну вартість проєкту, оцінити його ефективність і ризики.

Слід зазначити, що при виконанні аудиту інвестиційних проєктів, які повністю або частково фінансуються за рахунок залучених коштів, аудитору потрібно додатково ознайомитися з програмною документацією, перевірити умови укладення інвестиційного договору та факт його реєстрації в державних органах. Якщо інвестиційні проєкти мають суспільне значення, то виконання завдання 15 передбачає докладне вивчення програмної документації, переліку та значень програмних індикаторів, звітів про їх

досягнення. На основі цього аудитори роблять остаточний висновок про ефективність витрат.

Отже, контрольно-аудиторський процес – це об'єктивна система перевірки, яка функціонує з використанням матеріальних, трудових та інтелектуальних цінностей. Як кожна система, аудиторський процес має бути раціонально організований, тобто всі елементи системи упорядковані, приведені у системний взаємозв'язок. Саме за таких умов та чіткої організації процесу аудиту фінансових інвестицій, досягається його раціональне виконання і як наслідок – висока якість виконаних робіт щодо об'єктивності і правомочності отриманих даних.

Висновки до розділу 3

1. Встановлено, що порівняльна характеристика методів оцінки ефективності інвестиційних проєктів дає змогу оптимізувати управлінські рішення щодо вкладення капіталу, в залежності від завдань інвестування. Це дозволить в процесі аналітичної роботи досягти таких принципів як ефективність, точність, оперативність.

2. Порівняльна характеристика методів оцінки ризику реальних інвестицій з врахуванням наступних параметрів: необхідні вхідні дані, характер здійснюваних оцінок, тип інвестиційного проєкту, можливість поетапного планування і реалізації проєкту, строк та умови реалізації проєкту. Дана характеристика дозволяє обрати метод оцінки ризику інвестиційного проєкту з врахуванням зазначених параметрів.

3. Класифікація ризиків інвестиційних проєктів, яка доповнена деякими зовнішніми ризиками та факторами, що здійснюють вплив на них, а саме ризиком зниження ціни продукту, більш жорстких екологічних нормативів, зміни кон'юнктури ринку продукції, впровадження якісно нових технологій. Дана класифікація є методичною основою обґрунтованого та системного врахування фактору ризику інвестиційних проєктів.

4. Досліджено формування аудиту як виду господарської діяльності, методи, стадії та етапи аудиторської перевірки фінансових інвестицій. Акцентовано увагу і наведено конкретні пропозиції щодо удосконалення організації методики аудиту фінансових інвестицій. Значна увага приділена розгляду особливостей проведення аудиту фінансових інвестицій і складання аудиторського висновку згідно з вимогами чинного законодавства України.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження дозволяє здійснити висновки та пропозиції стосовно розгляду особливостей організації і методики обліку, аналізу і аудиту фінансових інвестицій.

1. В процесі розгляду змісту категорії “інвестиція” і “фінансові інвестиції” було розкрито різноманітні визначення інвестиції. Основною відмінністю від найбільш узагальнюючого визначення інвестиції, яке запропоноване діючим законодавством, що регулює здійснення фінансових інвестицій, виступає присутність у ньому можливих суб’єктів інвестиційної діяльності та виключення із складу фінансових інвестицій так званих “соціальних і споживчих інвестицій”.

2. Уточнена суть термінів “фінансові інвестиції” та здійснено розгляд загальноекономічної класифікації інвестицій, а також облікову класифікацію фінансових інвестицій, що дозволить покращити інформаційне забезпечення управління інвестиційною діяльністю суб’єктів інвестиційної діяльності.

3. У процесі дослідження можливих методів та джерел фінансування інвестиційної діяльності, а також групування останніх, було синтезовано у загальну класифікацію джерел фінансування фінансових інвестицій. На відміну від попередніх класифікацій, які зустрічаються в економічній літературі, вона містить такі ознаки як: форма власності, рівні власності та сфери утворення.

4. Встановлено, що амортизація може слугувати складовою частиною фінансування відтворення основних засобів підприємства, бути (елементом) операційних витрат, які відокремлюються в системі фінансового обліку, а також бути складовою визначення оподаткованого прибутку підприємства у податковому обліку через здійснення фінансових інвестицій.

5. У процесі реалізації інвестиційної нерухомості, інших довгострокових необоротних активів та фінансових інвестицій підприємство

одержує дохід від різноманітної інвестиційної діяльності. Балансова (залишкова) вартість названих активів становитиме собівартість реалізованих активів при здійсненні операцій з фінансовими інвестиціями. Різниця між доходом і собівартістю з урахуванням додаткових витрат, пов'язаних зі списанням, реалізацією таких активів, при здійсненні операцій з фінансовими інвестиціями даватиме результат – прибуток від інвестиційної діяльності.

6. Для облікових операцій з короткостроковими фінансовими інвестиціями призначений синтетичний рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції». Для облікових операцій з довгостроковими фінансовими інвестиціями у бухгалтерському обліку використовують рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції».

7. На прикладі досліджуваного підприємства здійснено аналіз інвестиційних проєктів через такі показники: чиста приведена вартість, внутрішня норма прибутковості, дисконтований період окупності, індекс рентабельності. На основі проведеного було складено рейтинг проєктів по кожному з параметрів оцінок та розроблено алгоритм оцінки ефективності інвестиційних проєктів з врахуванням факторів ризику.

8. Для покращення аналітичного забезпечення управління фінансовими інвестиціями запропонована порівняльна характеристика методів оцінки ефективності та ризиків реальних інвестиційних проєктів, що дозволяє оптимізувати управлінські рішення щодо вкладення капіталу, в залежності від завдань інвестування.

9. Аудит інвестицій є формою інвестиційного контролю, одним з напрямків експертної діяльності, спрямований на перевірку і оцінку системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю операцій, пов'язаних з інвестуванням, профілактику та виявлення зловживань і помилок в цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанов И.Г Современный риск-менеджмент. М.: Яуза, 2012. 216 с.
2. Белова І. М. Теоретичні основи облікової політики. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 2, Т. 1 (222). С. 84-90.
3. Белова І. М. Суть управлінського обліку та його місце в системі управління підприємством. Інноваційна економіка. 2015. № 2 (57). С. 240-245.
4. Белова І. М. Теоретичні основи облікової політики. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 2, Т. 1 (222). С. 84-90.
5. Белова І. М., Спільник І.В. Бухгалтерський облік в Україні у ХІХ-ХХ столітті. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 14, Ч.1, 2017. С. 22-26.
6. Белова І.М, Семенишена Н.М., Мельничук О. Генезис становлення облікової системи малих підприємств в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. № 1-2. С. 26–48.
7. Белова І.М, Семенишена Н.М., Мельничук О. Генезис становлення облікової системи малих підприємств в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. № 1-2. С. 26–48.
8. Белова І.М. Сучасний аспект трактування економічного змісту та інформаційного забезпечення управлінського обліку / І.М. Белова // Молодий вчений: науковий журнал. Херсон, 2015. – № 1(16). – С. 52- 55.
9. Белова І.М. Тенденції гармонізації та стандартизації обліку до міжнародних стандартів обліку та звітності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 3. С. 821-826. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2018/168.pdf>.
10. Белова І.М. Теоретичні основи облікової політики / І.М. Белова // Науковий журнал Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. - Хмельницький: ХНУ, 2015, № 2, Т. 1 (222). – С. 84-90.

11. Белова, І. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку [Текст] / Ірина Белова, Наталія Семенишена. // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. наук. журн. 2018. - Вип. 3-4. - С. 7-20.
12. Белова, І. М. Бухгалтерський облік в Україні у ХІХ–ХХ століттях [Електронний ресурс] / І. М. Белова, І. В. Спільни // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 14(1). - С. 22-26.
13. Бланк И.А. Управление активами. К.: “Ника-Центр”, 2012. 720 с.
14. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия. К.: Ника-Центр, Эльга, 2008. – 480 с.
15. Бруханський Р. Ф. Адаптація бухгалтерського обліку до сучасних потреб управління. The genesis of genius, 2017. № 8. С. 10-16.
16. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
17. Бруханський Р. Ф. Варіанти взаємодії облікового забезпечення різних рівнів управління підприємством: стратегічний аспект. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Випуск 2. Тернопіль : Крок, 2014. С. 13-16.
18. Бруханський Р. Ф. Контролінг. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 114 с.
19. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень і викладання облікових дисциплін : опорний конспект лекцій для студентів спеціальності „Облік і оподаткування”. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 110 с.
20. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 384 с.
21. Бруханський Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. Інноваційна економіка. 2012. Вип. 8 (34). С. 267-270.
22. Бруханський Р. Ф. Стратегічна обліково-аналітична система аграрних підприємств: вимоги, користувачі, суб'єкти генерування інформації. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2016. Випуск 1. С. 5-14.

23. Бруханський Р. Ф. Управлінський облік. Навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2012. 223 с.
24. Бруханський Р. Ф., Палюх М. С. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 350 с.
25. Бруханський Р. Ф., Скирпан О. П. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 444 с.
26. Бруханський Р.Ф. Актуалізація стратегічних векторів обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрних підприємств України. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. № 1. С. 11-21.
27. Бруханський Р.Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 384 с.
28. Вітлінський В.В. Модель вибору інвестиційного проєкту. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 63-72.
29. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. К.: КНЕУ, 2014. 488 с.
30. Ворст Ц.Й., Ревентлоу П. Экономика фирмы. М.: Высшая школа, 2008. 320 с.
31. Господарський кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України від 16.01.2003 р. №436-IV (з наступними змінами і доповненнями) // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. – №18.
32. Денисенко М.П. Організаційно-економічний механізм інвестування: Монографія. К.: Наук. світ, 2013. 447 с.
33. Долан Э.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ.ред. В.Лукашевича, М.Ярцева. – СПб.:, 1994. – 496 с.
34. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291.
35. Коцюба О.С. Моделювання ризику інвестиційної діяльності. *Фінанси України*. 2015. №7. С. 56-67.
36. Лудченко Я.О. Оцінка економічної ефективності інвестиційних проєктів: К.: Знання, 2016. 258 с.

37. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблема и политика. В 2 т.: Пер. с англ. 11-го изд. – Т1. – М.: Республика, 1992. – 399 с.
38. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблема и политика. В 2 т.: Пер. с англ. 11-го изд. – Т2. – М.: Республика, 1992. – 400 с.
39. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій: монографія / Р.Ф. Бруханський, П.Р. Пуцентейло, І.М. Белова та ін. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. 388 с.
40. Палюх М.С. Криза теорії обліку як наслідок підміни її проблематики // Економічні науки. Серія "облік і фінанси. Зб. Наукових праць. Випуск 11 (41). ч.2. Луцьк: ЛНТУ, 2014. С.390-396.
41. Палюх М.С. Оцінка стану та використання основних засобів в аграрному секторі економіки. Сталій розвиток економіки. 2015. №2. [27]. С.208-214.
42. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій / наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Офіційний вісник України. 2000. № 52. Ст. 67.
43. Податковий кодекс України від 02.12.2014 р. № 2755-VI // Голос України. – 04.12.2014. – № 229–230.
44. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000 р. №91 (з наступними змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – № 13. – С. 41-46.
45. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92 (з наступними змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – №13. – С. 26-30.
46. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 р. №996-XIV (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №40.
47. Про інвестиційну діяльність: Закон України, прийнятий

Верховною Радою України від 18.09.1991 р. №1560-XII (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №47.

48. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 15.03.2001 р. №2299-III (з наступними змінами і доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2001. – №74.

49. Про фінансовий лізинг: Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 16.12.1997 р. №723/97-ВР (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №46.

50. Пуцентейло П., Гуменюк О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 74-82.

51. Пуцентейло П.Р. Аналіз сучасного розвитку галузі тваринництва України. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту: Серія «Економіка і управління»*. Вип. 31. К.: ДЕТУТ, 2015. С. 268-276.

52. Пуцентейло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 1 (26). С. 168–174.

53. Пуцентейло П.Р. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2015. Вип. 11. С. 224-232.

54. Пуцентейло П.Р. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. № 3 (58). С. 228–233.

55. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1 (56). С. 194–198.

56. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Стратегічний аналіз як важливий елемент управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2016. № 3-4 (62). С. 196–205.

57. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5-6 (75). С. 131-143.
58. Рилєєв С.В. Сутність та зміст інвестицій як економічної категорії // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ: Вип. IV. Економічні науки. С. 157-162.
59. Спільник І. В., Ярощук О. В. Принцип системності в аналітичних дослідженнях. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2018. Том 28. № 2. С. 182-190.
60. Спільник І., Палюх М. Суб'єктивний фактор і ризики в аналітичній діяльності бухгалтера. Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. 31 травн. 2018 р. Тернопіль : Крок, 2018. 162 с. С. 127-129.
61. Спільник І.В. Економічний аналіз: навчально-методичний комплекс дисципліни / І.В. Спільник, О.М. Загородна. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 432 с.
62. Спільник, І. В. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства за даними фінансової звітності [Електронний ресурс] / І. В. Спільник, О. М. Загородна // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль : Економічна думка, 2013. – Т. 14, № 2. – С. 78-88.
63. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. М.: Дело, 1993. – 864 с.
64. Цивільний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України від 16.01.2003 р. №435-IV (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. 2003.– №40-44.
65. Ярощук О. В. Аналіз системи економічної безпеки підприємства. Наука молода. 2011. № 15-16. С. 378- 381.
66. Ярощук О. В. Корпоративний контроль та методи його захисту. Наукові записки : зб. наук. праць. Тернопіль: Тернопільська академія народного господарства, 2006. Випуск 15. С. 142-154.
67. Ярощук О. В. Проблемні аспекти розвитку вітчизняної аналітичної науки та практики. Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : Вектор, 2016. С. 251-254.

68. Ярощук О. В. Ризик-менеджмент в управлінні капіталом підприємства. Економічний аналіз: збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики ТНЕУ. Тернопіль, Економічна думка, 2012. Випуск 11. Частина 1. С. 460-466.

69. Ярощук О. В., Ярощук І. Д. Аналітичне обґрунтування рішень в системі корпоративного захисту бізнесу від поглинань. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2014. Том 17. № 2. С. 136-154.

70. Ярощук О. Особливості застосування стандартних фінансових критеріїв оцінки ефективності інвестиційних проєктів. Економічний аналіз. 2010. Вип. 7. С. 219–223.

71. Ярощук О. Управління ризиками діяльності як ключовий елемент управління вартістю капіталу підприємства. Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць всеукр. наук.-практ. конф. (30 березня 2017 р., м. Тернопіль). Тернопіль : Крок, 2017.